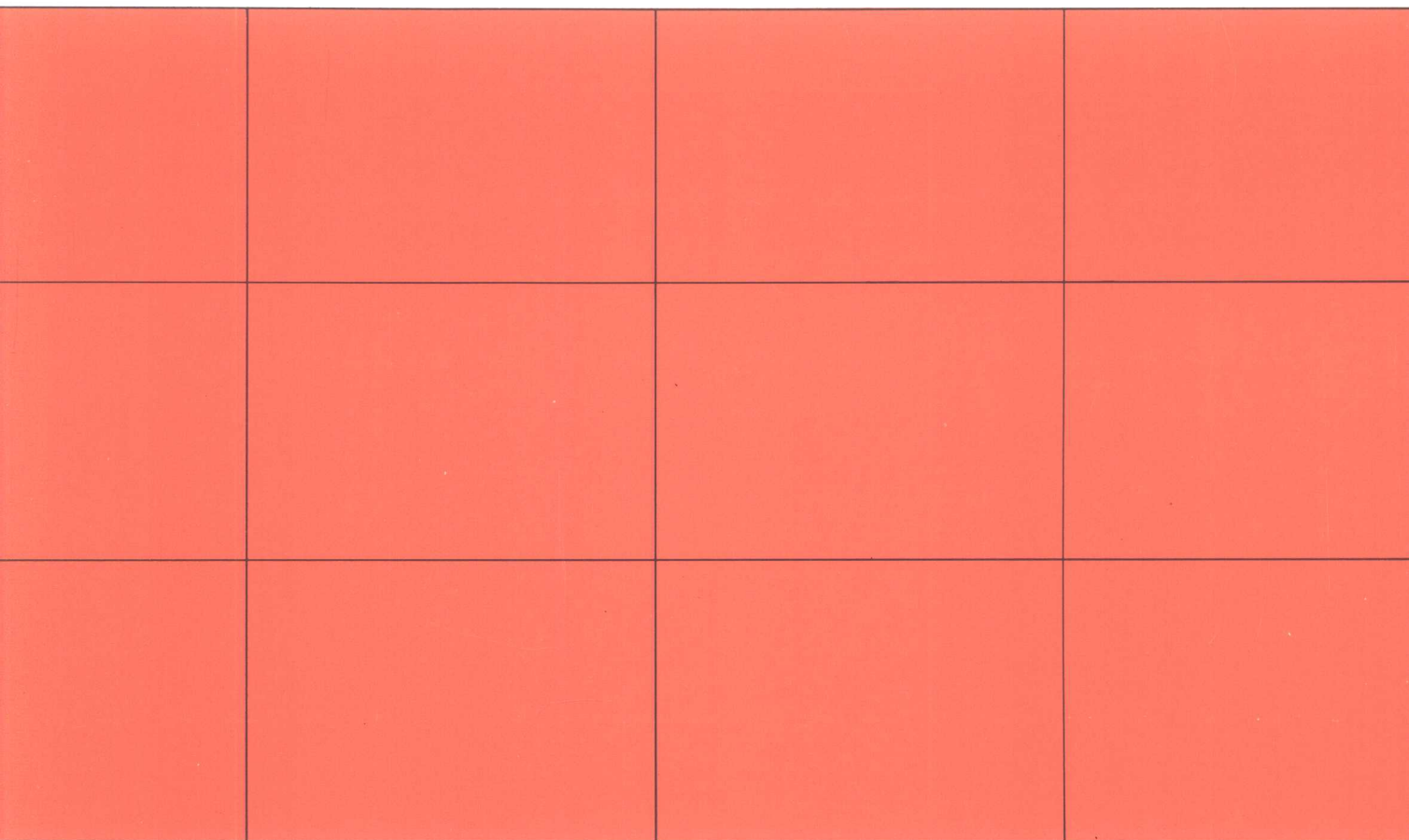

ผลกระทบข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัย
ต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

ศุภชัย ศุภขลาสัย

ผลกระทบข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัย ต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

โดย
ศุภัช สุภขลาสัย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ตุลาคม 2539

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สารบัญ

หน้า

1. บทนำ	1
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย	2
3. โครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย	7
4. ตลาดส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย	10
5. การกีดกันการค้าสิ่งทอโลก	12
6. พัฒนาการของ MFA	13
7. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา	16
8. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศไทย	20
9. ข้อตกลง GATT ว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย	22
10. ผลกระทบของข้อตกลง GATT ในรอบอุรุกวัย	24
10.1 ผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าส่งออก	24
10.2 ผลกระทบที่มีต่อการส่งออก	31
10.3 ผลกระทบต่อสวัสดิการสังคม	34
11. บทสรุป	39
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	
ผลกระทบของช่วงระยะเวลาการปรับตัว (Transitional Period)	
ในการยกเลิกโควต้าสิ่งทอ	73

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย ในปี 2508-2537	44
2	อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2508-2537	45
3	การจ้างงานและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2528-2537	46
4	จำนวนแรงงานและสัดส่วนขององค์ประกอบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2532-2536	47
5	มูลค่าการส่งออกและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2513-2537	48
6	อัตราการขยายตัวมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2513-2535	49
7	องค์ประกอบการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย 2531-2537	50
8	ดุลการค้าสิ่งทอของไทยในช่วงปี 2523-2537	51
9 ก	องค์ประกอบการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย 2531-2537	52
9 ข	จำนวนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2533-2537	53
10	จำนวนเครื่องจักรที่ติดตั้งในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย..... 2531-2537	54
11	โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย 2523-2537	55
12	โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของผ้าผืนของไทย 2523-2537	56
13	โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของเส้นด้ายของไทย 2523-2537	57
14	ลำดับการพัฒนาของ MFA	58

15	การแบ่งปันโควต้าของประเทศสมาชิก MFA ที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกในปี 2537	59
16	การแบ่งปันโควต้าของประเทศสมาชิก MFA ที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกในปี 2537	60
17	กระบวนการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยระหว่างระยะเวลา Transitional Period 10 ปี.....	61
18	ปริมาณและสัดส่วนโควต้าสิ่งทอนำเข้าสหรัฐอเมริกาของปี พ.ศ. 2537 และ 2547	62
19	ปริมาณและสัดส่วนโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนำเข้าสหรัฐอเมริกา..... ปี พ.ศ. 2537 และ 2547	63
20	ปริมาณและสัดส่วนโควต้าสิ่งทอนำเข้าสหภาพยุโรป ปี พ.ศ. 2537 และ 2547	64
21	ปริมาณและสัดส่วนโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนำเข้าสหภาพยุโรป ปี พ.ศ. 2537 และ 2547	65
22	ระยะเวลาที่ราคาที่ผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาที่ผู้ผลิตได้รับกรณีที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลง..... ในอุปสงค์และอุปทานของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	66
23	สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกสิ่งทอไปสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 1994-2004.....	67
24	สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกเสื้อผ้าไปสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 1994-2004.....	68
25	สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกสิ่งทอไปสหภาพยุโรประหว่างปี 2537-2547.....	69
26	สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกเสื้อผ้าไปสหภาพยุโรประหว่างปี 2537-2547.....	70

ผลกระทบข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัยต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

สุภัช สุขลาศัย*

1. บทนำ

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ทั้งในด้านมูลค่าเพิ่มแก่ระบบเศรษฐกิจ มูลค่าการส่งออกและการจ้างงาน ซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่สุดของประเทศ การค้าสิ่งทอในตลาดโลกประสบกับภาวะที่มีการกีดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สิ่งทอถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้ GATT (General Agreement on Tariff and Trade) กลับอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่เรียกว่า MFA (Multi-Fibre Arrangement) ซึ่งเป็นการกีดกันการนำเข้าสิ่งทอของประเทศผู้ส่งออกซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศพัฒนาแล้ว และใช้ระบบโควต้าแบบสมัครใจ หรือ Voluntary Export Restraints (VERs)

ถึงแม้ว่า MFA ซึ่งเป็นมาตรการกีดกันการค้า แต่ก็ได้รับความเห็นชอบจาก GATT โดยประเทศนำเข้าซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ใช้ข้อยกเว้นในมาตรา 19 ซึ่งว่าด้วยการนำเข้าที่ไปทำลายการผลิตภายในประเทศผู้นำเข้า (Market Disruption) นอกจากนี้การจำกัดปริมาณการนำเข้าโดยความสมัครใจของประเทศผู้ส่งออก หรือ VERs ที่จะจำกัดตัวเองก็ใช้เป็นข้อหลีกเลี่ยงได้ตามมาตรา 4 ซึ่งห้ามการตั้งอุปสรรคทางการค้าขึ้น ดังนั้น MFA จึงได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จาก MFA I จนถึง MFA IV แต่ในการเจรจา GATT รอบอุรุกวัย ได้มีความคิดริเริ่มที่จะนำสิ่งทอกลับเข้ามาอยู่ภายใต้กรอบของ GATT ใหม่ และผลการเจรจารอบอุรุกวัยรอบสุดท้ายในเดือนธันวาคม 2536 ตกลงที่จะนำสิ่งทอกลับเข้าอยู่ภายใต้กรอบของ GATT ใหม่ โดยมีกระบวนการที่จะทำให้การค้าสิ่งทอในตลาดโลกได้ปรับตัวกลับมาเป็นการค้าเสรีอีกในระยะเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า

งานวิจัยฉบับนี้จะวิเคราะห์ถึงผลกระทบของผลการเจรจา GATT รอบอุรุกวัยที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และจะเน้นผลกระทบสินค้าที่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากกว่าสิ่งทอชนิดอื่น ๆ โดยจะเริ่มจากการนำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ จากนั้นจะกล่าวถึงวิวัฒนาการของการกีดกันการค้าสิ่งทอและผลกระทบที่มีต่อประเทศผู้ส่งออกรวมทั้งประเทศไทย ข้อตกลงใน GATT รอบอุรุกวัยในส่วนของการค้าสิ่งทอ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่ออุตสาหกรรมไทย

* ผู้เขียนขอขอบคุณ นายอาชนัน เกาะโพนุลย์ ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยในงานฉบับนี้

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกง ซึ่งอุตสาหกรรมนี้เคยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ และ เป็นอุตสาหกรรมเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) แต่ปัจจุบันล้นลดความสำคัญลง อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบในการผลิต และการส่งออกของสินค้าสิ่งทอในตลาดโลก จนปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นที่เคยเป็นประเทศส่งออกสินค้าสิ่งทอของโลกกลับกลายมาเป็นประเทศนำเข้าสุทธิ และประเทศไต้หวันก็มีแนวโน้มเช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive Industry)

อุตสาหกรรมสิ่งทอในความหมายอย่างกว้าง ประกอบไปด้วย 5 อุตสาหกรรมหลัก คือ อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ ปั่นด้าย ทอและถักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมสิ่งทอ และ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ได้ทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยจนเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและการจ้างงานสูงเป็นอันดับที่หนึ่งในภาคหัตถอุตสาหกรรม นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของประเทศมาตลอด 10 ปี ที่ผ่าน มา และนำรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ

1. มูลค่าเพิ่ม (Value Added)

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยทวีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ จากอดีต โดยในปี 2518 อุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเพียง 16,190 ล้านบาท (ตารางที่ 1) และเพิ่มขึ้นเป็น 49,093 ล้านบาทในปี 2528 122,053 ล้านบาทในปี 2533 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.6 21.2 และ 20.5 ของมูลค่าเพิ่มรวมภาคหัตถอุตสาหกรรมในปี 2518 2528 และ 2533 ตามลำดับ และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้เท่ากับ 163,589 ล้านบาท 176,119 ล้านบาท และ 200,100 ล้านบาทในปี 2535 2536 และ 2537 ตามลำดับ แต่ในช่วงปี 2533-2537 สัดส่วนร้อยละต่อมูลค่าเพิ่มรวมภาคหัตถอุตสาหกรรมไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยอยู่ในช่วงร้อยละ 17.3-21.6 ทั้งนี้เป็นผลของการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคหัตถอุตสาหกรรมส่วนอื่น ไม่ใช่เพียงแต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น

อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 12.8 ต่อปีในช่วงปี 2518-2536 (ตารางที่ 2) โดยในช่วงปี 2518-2522 ขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 อัตราการขยายตัวชะลอตัวลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 12 ต่อปี ในช่วงปี 2523-2527 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้เริ่มขยายตัวในอัตราสูงขึ้นในช่วงปี 2528-2532 ซึ่งขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี และกลับขยายตัวในอัตราชะลอลงตั้งแต่ปี 2534 โดยขยายตัวในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 10 ในปี 2535-2537

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมนี้ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมนี้ มากกว่าร้อยละ 30 ของมูลค่าเพิ่มรวมของอุตสาหกรรมนี้มาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตลอดช่วงปี 2518-2536 โดยในปี 2518 อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 5,864 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36 ของมูลค่าเพิ่มรวมในอุตสาหกรรมนี้ และมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้ขยายตัวต่อเนื่องโดยมูลค่าเท่ากับ 24,871 ล้านบาทในปี 2528 หรือคิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มรวมจากอุตสาหกรรมนี้เท่ากับร้อยละ 51 ในช่วงระหว่างปี 2513-2528 สัดส่วนดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงกว้าง ๆ ขึ้นกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ แต่นับตั้งแต่ปี 2533 อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าเพิ่มประมาณมากกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าเพิ่มรวมทั้งอุตสาหกรรม โดยมีมูลค่าเท่ากับ 79,850 ล้านบาท ในปี 2534 หรือคิดเป็นร้อยละ 54 ของมูลค่าเพิ่มรวมทั้งอุตสาหกรรม และเพิ่มขึ้นเป็น 88,468 ล้านบาท 99,497 ล้านบาท และ 116,701 ล้านบาท ในปี 2535-2537 ตามลำดับ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54 56 และ 58 ในปี 2535-2537 ตามลำดับ

2. การจ้างงาน (Employment)

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถก่อให้เกิดการจ้างงานมากที่สุดในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยมีการจ้างแรงงานคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 4 ของการจ้างงานรวมในภาคหัตถอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา ในปี 2528 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 624,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของการจ้างงานรวมภาคหัตถอุตสาหกรรม จำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,038,000 คน ในปี 2534 เป็น 1,122,560 คนในปี 2537 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละต่อการจ้างงานในภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยรวมเท่ากับร้อยละ 29

เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบของอุตสาหกรรมนี้ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ ระหว่างปี 2531-2536 (ตารางที่ 4) แรงงานจำนวนมากกว่าร้อยละ 75 ของการจ้างงานรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอยู่ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น (Labour Intensive) ที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมทอและถักผ้า ส่วนอุตสาหกรรมปั่นด้าย เส้นใยสังเคราะห์ ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนหนาแน่น (Capital Intensive) บทบาทการจ้างงานจึงมีน้อย

โดยในปี 2537 การจ้างงานรวมของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 1,122,560 คน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีการจ้างงานเท่ากับ 862,500 คน รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมทอและถักผ้า มีการจ้างงานสูงถึง 130,080 คน ส่วนอุตสาหกรรมปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และ เส้นใยสังเคราะห์ มีการจ้างงานเท่ากับ 62,460 คน 51,020 คน และ 16,500 คน ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนต่อการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวมเท่ากับร้อยละ 77 12 6 4 และ 1 สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ทอและถักผ้า ปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และเส้นใยสังเคราะห์ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

3. การส่งออก

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้พัฒนาจากอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า จนปัจจุบันได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกที่สำคัญที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งของอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของการส่งออกของไทยมาตั้งแต่ปี 2529 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2518 การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีมูลค่าเพียง 3,567 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 7 ของการส่งออกรวมของไทย (ตารางที่ 5) และทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยในปี 2528 มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 26,950 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 ต่อการส่งออกรวมของไทย การส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มยังสามารถรักษาระดับอัตราการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงต่อไป โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 89,300 ล้านบาทในปี 2533 และในปี 2534 การส่งออกขยายตัวจนทำให้มูลค่าการส่งออกสูงถึง 114,969 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16

ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มชะลอตัวลง การส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยแต่สัดส่วนการส่งออกเมื่อเทียบกับการส่งออกรวมของไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2535 มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 119,081 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 123,067 ล้านบาท ในปี 2536 และ 141,146 ล้านบาท ในปี 2537 ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 14 ในปี 2535 เหลือร้อยละ 13 และ ร้อยละ 12 ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยขยายตัวในอัตราที่สูง และสูงกว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกของภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยรวมของไทยตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ยกเว้นช่วงปี 2523-2527 และ 2535-2537 เท่านั้น แสดงว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีบทบาทในการเพิ่มความสำคัญของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยเป็นอย่างมาก (ตารางที่ 6) ในช่วง ปี 2513-2517 และ 2518-2522 อุตสาหกรรมสิ่งทอและ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยมีการขยายตัวสูง ในอัตราร้อยละ 40 และ 27 ต่อปี ตามลำดับ ในขณะที่ภาคหัตถอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 29 และ 17 ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ การส่งออกขยายตัวลดลงในช่วงปี 2523-2527 ขยายตัวเพียงร้อยละ 16 ต่อปี ซึ่งเป็นช่วงที่การส่งออกภาค หัตถอุตสาหกรรมขยายตัวสูงถึงร้อยละ 54 ต่อปี และได้กลับมาขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกในช่วงเวลาต่อมา ในปี 2528-2532 การส่งออกขยายตัวในอัตราร้อยละ 28 ต่อปี ชะลอตัวลงเล็กน้อยในปี 2533 โดยขยายตัวเพียงร้อยละ 14 ต่อปี และ กลับสูงอีกครั้งในปี 2534 เท่ากับร้อยละ 29 ต่อปี ในขณะที่ภาค หัตถอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราร้อยละ 23 ต่อปี

ตั้งแต่ปี 2535 การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้ชะลอการขยายตัวลง โดยขยายตัวในอัตราร้อยละ 4 3 และ 15 ต่อปี ในปี 2535-2537 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าการขยายตัวของภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยรวมที่มีอัตราการขยายตัวเท่ากับ ร้อยละ 14 14 และ 21 ในปี 2535-2537 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมนี้ ปัจจุบันอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเช่นเดียวกับกรณีมูลค่าเพิ่มและการจ้างแรงงานเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยในปี 2531 มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 61,806 ล้านบาท การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าสูงถึง 45,204 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการส่งออกรวมในอุตสาหกรรมนี้เท่ากับร้อยละ 73 รองลงมาได้แก่ ผ้าผืน ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 10,211 ล้านบาท หรือร้อยละ 17 เส้นด้ายซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 4,392 ล้านบาท หรือร้อยละ 7 และสุดท้ายได้แก่ เส้นใย ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 512 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.8

เท่านั้น องค์ประกอบดังกล่าวยังคงมีลักษณะเช่นนี้ตลอดช่วงปี 2531-2537 โดยในปี 2537 การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าเท่ากับ 103,129 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 73 ของการส่งออกรวมในอุตสาหกรรมนี้ ผ้าผืน เส้นด้าย และเส้นใย มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 19,346 11,702 และ 3,912 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 14 8 และ 2.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีการส่งออกสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาตลอด แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มยังคงมีการนำเข้า จากต่างประเทศ มาตลอดเช่นกัน (ตารางที่ 8) โดยในปี 2513 การนำเข้าสินค้าสิ่งทอมีมูลค่าเท่ากับ 15 ล้านบาท และได้เพิ่มเป็น 12,233 ล้านบาทในปี 2528 และได้เพิ่มขึ้นเป็น 41,974 ล้านบาท 40,715 ล้านบาท และ 44,560 ล้านบาท ในปี 2535 2536 และ 2537 ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าสินค้าสิ่งทอ โดยการนำเข้าผ้าผืนมีการนำเข้าสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ เส้นใย และ เส้นด้าย ตามลำดับ ในปี 2537 มูลค่าการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 44,560 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นมูลค่าการนำเข้าผ้าผืนเท่ากับ 21,230 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับร้อยละ 48 การนำเข้าผ้าผืนส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าผ้าทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอเส้นใยประดิษฐ์ (ตารางที่ 9) รองลงมาได้แก่เส้นใย ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 14,992 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 39 โดยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเส้นใยฝ้ายสูงถึงร้อยละ 80 ของการนำเข้าเส้นใยรวม และเส้นด้ายซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 5,265 ล้านบาท หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 12 การนำเข้าเส้นด้ายส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเส้นด้ายใยประดิษฐ์

ส่วนการนำเข้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการนำเข้าค่อนข้างน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งทอส่วนอื่น ๆ ในปี 2537 มูลค่าการนำเข้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 621 ล้านบาท หรือ คิดเป็นสัดส่วนการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 1.4 เท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามมูลค่าการนำเข้าไม่สามารถขยายตัวได้ทันกับการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นเรื่อย และ สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก โดยดุลการค้าสิ่งทอได้เกินดุลมาตลอดตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ดุลการค้าสิ่งทอในปี 2513 มีมูลค่าเพียง 1 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 14,717 ล้านบาท 55,866 ล้านบาท และ 96,586 ล้านบาท ในปี 2528 2533 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

3. โครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย

โรงงานสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมต่าง ๆ ถึง 5 อุตสาหกรรมโดยที่แต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะโครงสร้างทางการผลิตที่แตกต่างกันเริ่มตั้งแต่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น (Labour Intensive) ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมทอและดักผ้า ไปจนถึงอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนหนาแน่น (Capital Intensive) ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ เส้นใยสังเคราะห์ โดยที่อุตสาหกรรมทอผ้านั้นมีเทคโนโลยีจะเลือกซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานหนาแน่น หรือ ประเภทที่ใช้ทุนหนาแน่นก็ได้ ในปัจจุบันโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในส่วนที่ใช้แรงงานหนาแน่นมีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ในส่วนที่ใช้ทุนหนาแน่นมีจำนวนโรงงานไม่มากนัก

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมากและการแข่งขันอยู่ในระดับที่สูง โดยในปี 2533 จำนวนโรงงานที่มีการแจ้งจดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม เท่ากับ 1,796 โรงงาน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 2,530 โรงงาน และ 2,787 โรงงานในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 8) โดยในปี 2533 จำนวนจักรในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 636,208 เครื่อง และได้เพิ่มขึ้นเป็น 764,229 เครื่อง และ 771,495 เครื่อง ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 9) แต่อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงมีจำนวนโรงงานที่ผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจำนวนมากกว่าที่แจ้งจดทะเบียน เพราะถ้าจำนวนโรงงานที่มีจักรเย็บผ้าไม่ถึง 30 เครื่อง ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม

โรงงานเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีขนาดที่แตกต่างกัน โดยเริ่มตั้งแต่โรงงานที่มีจักรน้อยกว่า 30 ตัวจนถึงจำนวนโรงงานที่มีจักรมากกว่า 1,000 ตัวขึ้นไป เกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตรวมของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น เทคโนโลยีการผลิตค่อนข้างเรียบง่าย และเกือบจะไม่มีการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ดังนั้นโรงงานขนาดเล็กที่มีจักรเพียง 30 หัวจักรสามารถแข่งขันกับโรงงานขนาดใหญ่ได้ ส่วนโรงงานขนาดใหญ่ มักจะอาศัยคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการผลิต มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเป็น CAD (Computer Aided Design) และ CAM (Computer Aided Manufacturing) ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะได้เปรียบในด้านการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้น เช่น จากการร่างแบบ (Patterning) เพื่อให้มีเศษผ้าเหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ถ้าโรงงาน

ขนาดเล็กมีทักษะในการผลิตมากพอ สิ่งเหล่านี้จะไม่ทำให้โรงงานขนาดใหญ่ได้เปรียบมากนัก เพราะเครื่องจักรที่ทันสมัยมีราคาสูง

อุตสาหกรรมทอและถักผ้า มีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมากรองลงมาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เพราะเนื่องจากอุตสาหกรรมใช้ทุนและเครื่องจักรมากกว่า ในปี 2531 จำนวนโรงงานที่มีการแจ้งจดทะเบียน เท่ากับ 544 โรงงาน สำหรับทอผ้า และ 494 โรงงานสำหรับถักผ้า และได้เพิ่มขึ้นเป็น 729 โรงงาน และ 692 โรงงานในปี 2537 สำหรับโรงงานทอผ้า และ ถักผ้า ตามลำดับ (ตารางที่ 9) โดยในปี 2533 จำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมทอผ้าเท่ากับ 115,861 กี่ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 133,773 กี่ และ 135,176 กี่ ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมถักผ้า มีจำนวนเครื่องจักรเท่ากับ 90,631 เครื่องในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 114,398 เครื่อง และ 115,673 เครื่อง ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ในส่วนของอุตสาหกรรมทอผ้าที่แท้จริงแล้วมีเทคโนโลยีให้เลือกได้ 2 แบบ คือ ใช้เทคโนโลยีที่ใช้ทุนมาก (Capital Intensive) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สามารถทำการผลิตผ้าในลักษณะที่เป็นผ้าหน้ากว้าง และการทอผ้ามีความเร็วสูง เป็นเครื่องทอที่ไม่มีกระสวย (Shuttleless) ในส่วนนี้จะมีโรงงานที่ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นโรงงานที่มีการผลิตขนาดใหญ่ และมักจะมีการรวมโรงงานปั่นด้ายและทอผ้าอยู่ในโรงงานเดียวกัน นอกจากนี้แล้วการใช้แรงงานในการคุมเครื่องจักรก็มีน้อยตามไปด้วย โรงงานขนาดใหญ่ประมาณ 200 โรงงานมีกำลังการผลิตทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 60 ของความต้องการทั้งหมด อย่างไรก็ตามในส่วนของเทคโนโลยีในระดับต่ำนั้นมีจำนวนโรงงานมาก แต่มีขนาดเล็ก โดยมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้นประมาณ 1,000 โรงงาน ในส่วนนี้เป็นส่วนที่มีการแข่งขันสูง มีการใช้แรงงานมาก เนื่องจากเครื่องจักรราคาต่ำและบางส่วนเป็นเครื่องจักรใช้แล้วนำเข้ามาจากประเทศไต้หวัน และ ญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมปั่นด้าย มีจำนวนโรงงานเป็นอันดับที่ 3 รองลงมาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และ อุตสาหกรรมทอและถักผ้า เพราะเนื่องจากอุตสาหกรรมใช้ทุนและเครื่องจักรค่อนข้างหนาแน่น แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่เป็นผู้ควบคุมเครื่องจักร ดูแลความผิดพลาดบางประการจากการผลิตจากเครื่องจักร และเป็นคนนำด้ายที่เสร็จจากกระบวนการผลิตไปยังที่จัดเก็บ (TDRI 1991) ในปี 2533 จำนวนโรงงานที่มีการแจ้งจดทะเบียน เท่ากับ 96 โรงงาน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 131 โรงงาน และ 141 โรงงานในปี 2536 และ 2537 (ตารางที่ 8) โดยในปี 2533 อุตสาหกรรมปั่นด้ายมีจำนวนแกนเท่ากับ 2,888,700 แกน เพิ่มขึ้นเป็น 3,677,766 แกน และ 3,824,966 แกน ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

โครงสร้างของอุตสาหกรรมปั่นด้ายประกอบไปด้วยโรงงานขนาดใหญ่ แต่ละโรงงานมีกำลังการผลิตไม่ต่ำกว่า 30,000 แแกน ซึ่งเป็นขนาดที่จะเกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด (Economies of Scale) และการแข่งขันจะเป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วยกัน

การแต่งสำเร็จได้แก่ การฟอก การย้อม การพิมพ์ และการแต่งสำเร็จขึ้นปลาย กระบวนการทั้งหมดนี้จะอยู่ในโรงงานเดียวกัน ซึ่งอาจจะเรียกว่า โรงงานฟอกย้อม หรือ โรงงานแต่งสำเร็จแล้วแต่ความนิยม โรงงานฟอกย้อมตามที่เคยเป็นโรงงานในปี 2533 มีจำนวน 249 โรงงาน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 395 โรงงาน และ 426 โรงงาน ในปี 2536-2537 ตามลำดับ

อุตสาหกรรมแต่งสำเร็จจัดได้ว่าเป็นคอขวด (bottleneck) ของกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย เนื่องจากจำนวนโรงงานฟอกย้อมที่มีคุณภาพครบครันยังมีจำนวนน้อยมาก โรงงานฟอกย้อมที่มีคุณภาพครบครัน มีการบริหารงานที่ดี และ ต้องมีช่างและวิศวกรที่มีความรู้และประสบการณ์สูง การลงทุนขั้นต่ำที่เหมาะสมจะสูงกว่า 100 ล้านบาท และมีอัตราส่วนการลงทุนต่อจำนวนคนงานค่อนข้างสูง ซึ่งในปี 2534 มีประมาณ 10 โรงงานเท่านั้น ส่วนที่เหลือเป็นโรงงานขนาดกลางและเล็ก ทำให้ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มแก่ผ้าได้ สูญเสียโอกาสผลิตผ้าคุณภาพดีไปแข่งขันกับต่างประเทศ และ ต้องนำเข้าผ้าคุณภาพสูงจากต่างประเทศเพื่อที่จะผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมที่นำเอาสาร Polymer ในกระบวนการปิโตรเคมีทำการสังเคราะห์ผลิตเป็นเส้นใยประดิษฐ์ อาทิ เส้นใยโพลีเอสเตอร์ ไนลอน หรือ บางครั้งจะเป็นการผสมสารเคมีกับเส้นใยธรรมชาติ อาทิ เส้นใยเรยอง เป็นต้น ผลผลิตจากอุตสาหกรรมนี้นำไปใช้ต่อไปในอุตสาหกรรมปั่นด้าย

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital Intensive) มากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ใช้พลังงานมาก และ ต้องใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ดังนั้นจึงมีจำนวนผู้ผลิตน้อยราย โดยในปี 2537 อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีผู้ผลิตรวม 16 โรงงาน

4. ตลาดส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย

ตลาดส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยส่วนใหญ่มีลักษณะกระจุกตัวค่อนข้างสูงกับประเทศคู่ค้าสำคัญเพียงบางประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในทวีปยุโรปและอเมริกา ซึ่งแสดงในตารางที่ 11 12 และ 13

การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยในปี 2523 กลุ่มประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย 4 อันดับแรก มีสัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวมสูงถึงร้อยละ 76 ของการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรวมของไทย ในส่วนนี้ ร้อยละ 63 ไปยังกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่กลุ่มสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2523 โดยมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ ร้อยละ 37 ของการส่งออกรวมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองลงมาได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ ร้อยละ 26 ในขณะที่กลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นอีกตลาดหนึ่งที่มีความสำคัญ ประเทศในกลุ่มนี้ที่สำคัญได้แก่ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และประเทศซาอุดีอาระเบียซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ ร้อยละ 7 และ ร้อยละ 6 ตามลำดับ

โครงสร้างและการกระจุกตัวของตลาดส่งออกของเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยยังคงมีลักษณะเช่นนี้ในปี 2528 ส่วนแบ่งตลาดของประเทศคู่ค้าสำคัญ 4 ประเทศแรก มีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 75 ของการส่งออกรวม โดยร้อยละ 64 ของการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 42) และ สหภาพยุโรป (ร้อยละ 22) ในขณะที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย และประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มีสัดส่วนร้อยละ 7 และ 4 ตามลำดับ

แต่แนวโน้มโครงสร้างตลาดส่งออกเริ่มกระจายตลาดเพิ่มขึ้น (Diversification) ในปี 2533 และปี 2537 โดยส่วนแบ่งของตลาดส่งออก 4 ประเทศแรกเริ่มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60 ในปี 2533 และเหลือร้อยละ 54.3 ในปี 2537 โดยส่วนแบ่งตลาดสหรัฐอเมริกา และตลาดสหภาพยุโรปลดลงเหลือร้อยละ 47 และ 38.4 ในปี 2533 และ 2537 ตามลำดับ นอกจากนั้นในช่วง 2533-2536 มีตลาดส่งออกใหม่ ได้แก่ ญี่ปุ่น และ โปแลนด์ ซึ่งเริ่มเข้ามาบทบาทสำคัญทดแทนตลาดตะวันออกกลาง โดยในปี 2533 ส่วนแบ่งตลาดญี่ปุ่นเริ่มมีส่วนแบ่งสูงเป็นอันดับที่ 3 สูงถึงร้อยละ 7 ของการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรวม ส่วนประเทศซาอุดีอาระเบียลดอันดับลงเหลืออันดับที่ 4 มีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 6 ส่วนในปี 2537 ตลาดญี่ปุ่นยังมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 8.9 เป็นอันดับที่ 3 และตลาดโปแลนด์เป็นอันดับที่ 4 มีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 7

ตลาดส่งออกผ้าผืนของไทยมีลักษณะคล้ายกับตลาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่มที่กระจุกตัวอย่างมากกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสหภาพยุโรป โดยในปี 2523 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 4 ประเทศแรกมีส่วนแบ่งถึง ร้อยละ 77 ของการส่งออกรวมผ้าผืนของไทย โดยกลุ่มสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 41 ตามด้วยกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (ร้อยละ 14) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (ร้อยละ 11) และอาเซียน (ร้อยละ 10)

โครงสร้างการกระจุกตัวผ้าผืนส่งออกของไทยเริ่มลดลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมาโดยส่วนแบ่งตลาดส่งออกผ้าผืน 4 ประเทศแรกมีสัดส่วนลดลงเหลือ ร้อยละ 70.6 57 และ 47.8 ในปี 2528 2533 และ 2537 ตามลำดับ ตลาดสหภาพยุโรปเริ่มลดบทบาทลงเรื่อย ๆ โดยส่วนแบ่งตลาดลดลงจากร้อยละ 31 ในปี 2528 เหลือร้อยละ 23 ในปี 2533 และ เหลือร้อยละ 15.7 ในปี 2537 นอกจากนี้ตั้งแต่ปี 2528 ตลาดสหรัฐอเมริกาเริ่มมีบทบาทเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยเพิ่มขึ้นจนกลายมาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2537 โดยเริ่มจากมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 15.6 ในปี 2528 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากสหภาพยุโรป และ อาเซียน และขยับขึ้นมาเป็นอันดับที่ 2 ในปี 2533 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 12 และ เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2537 โดยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.5

ตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยมีลักษณะคล้ายกับตลาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่มและตลาดผ้าผืนที่กระจุกตัวอย่างมากกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสหภาพยุโรป โดยในปี 2523 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 4 ประเทศแรกมีส่วนแบ่งถึง ร้อยละ 77 ของการส่งออกรวมผ้าผืนของไทย โดยกลุ่มสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 41 ตามด้วยกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (ร้อยละ 14) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (ร้อยละ 11) และอาเซียน (ร้อยละ 10)

โครงสร้างตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยยังคงมีการกระจุกตัวที่สูงต่อมาในช่วงปี 2528 และ ปี 2533 แต่ตลาดประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งเริ่มมีบทบาทสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทดแทนตลาดในอาเซียนและ เอเชียตะวันออก โดยในปี 2528 สหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 18 รองลงมาได้แก่ตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 17 ส่วนตลาดอาเซียน และออสเตรเลียมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 16 และ 11 ตามลำดับ ในปี 2533 ส่วนแบ่งตลาดยังคงมีลักษณะเช่นเดิม โดยสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 44 และ 14 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ตลาดฮ่องกงซึ่งมีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 11 และตลาดออสเตรเลียซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 8

แต่ในปี 2537 โครงสร้างตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยเริ่มมีการกระจายตัวเพิ่มขึ้น โดยส่วนแบ่งตลาดสำคัญ 4 ตลาดแรกมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 50.2 โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญมีการสลับตำแหน่งบ้างโดยสหภาพยุโรปยังคงตลาดที่สำคัญที่สุดอยู่ มีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 17.5 รองลงมาได้แก่ฮ่องกง และ ออสเตรเลียที่มีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 16.4 และ 8.9 ตามลำดับ ส่วนตลาดสหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 7.4

โครงสร้างตลาดส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยกระจุกตัวค่อนข้างมากกับประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป การส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยไปยังตลาดทั้งสองนั้นจำเป็นต้องเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าที่ทั้งสองประเทศกำหนดขึ้น ต่อสินค้านำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งเรียกว่า Multi-Fibre Arrangement หรือ MFA

5. การกีดกันการค้าสิ่งทอโลก

สิ่งทอเป็นสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งถูกกีดกันทางการค้ามาเป็นเวลานาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปัจจุบันประมาณครึ่งหนึ่งของมูลค่าการค้าสิ่งทอโลกถูกจำกัดอยู่ภายใต้ข้อกีดกันทางการค้า ซึ่งเรียกว่า Multi-Fibre Arrangement หรือ MFA การกีดกันทางการค้าเป็นไปในรูปของการห้ามนำเข้าหรือจำกัดปริมาณการนำเข้าจากผู้ส่งออก ซึ่งประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศผู้นำเข้าซึ่งพัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหภาพยุโรป และประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประเทศกำลังพัฒนามักจะมีความได้เปรียบในการผลิตและส่งออกสินค้าประเภทที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive)

การกีดกันทางการค้าสิ่งทอนั้นเริ่มจากการจำกัดการนำเข้าแบบทวิภาคีในช่วงปี 2470 โดยเริ่มต้นจากการที่สหรัฐฯ ใช้การจำกัดการนำเข้าโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restrictions: VERs) จำกัดการนำเข้าสินค้าสิ่งทอประเภทฝ้ายจากประเทศญี่ปุ่น และต่อมาขยายวงเป็นสินค้าสิ่งทอจากประเทศอื่น ๆ เช่น ปากีสถาน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การกีดกันทางการค้านี้ได้เริ่มขึ้นใหม่อีกและขยายตัวทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่มจากการทำสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะสั้น (Short Term Arrangement หรือ STA) ในช่วงปี 2503-2504 ต่อมาเปลี่ยนเป็นสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะยาว (Long Term Arrangement หรือ LTA) ในช่วงปี 2505-2517 และท้ายที่สุดเป็น MFA ซึ่ง

เริ่มตั้งแต่ปี 2518 โดยมีการต่อสัญญาจาก MFA I ถึง MFA IV ซึ่งล่าสุดในปี 2534 แต่มีการต่ออายุมาจนถึงปี 2537

ถึงแม้ว่า MFA ซึ่งเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าจะจัดการหลักการค้าเสรีของ GATT แต่ สินค้าสิ่งทอได้ถูกถอนจาก GATT ในช่วงปี 2505 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ GATT ในรอบการเจรจาโตเกียว (Tokyo Round) โดยใช้ข้อยกเว้นในมาตรา 19 ซึ่งว่าด้วยการนำเข้าที่ไปทำลายการผลิตในประเทศผู้นำเข้า (Market Disruption) นอกจากนี้ การจำกัดปริมาณการนำเข้าโดยใช้ VERs ซึ่งถือว่าเป็นความสมัครใจของผู้ส่งออกที่จะจำกัดตัวเองก็ใช้เป็นข้อหลีกเลี่ยงได้ตามมาตรา 4 นั้น เกิดขึ้นโดยการรับรู้ของ GATT เพราะการตกลงสัญญา MFA แต่ละครั้ง GATT จะต้องรู้เห็นด้วยและใน GATT มีหน่วยงานที่จะติดตามเรื่องเกี่ยวกับ MFA โดยเฉพาะที่เรียกว่า Textile Surveillance Body (TSB) อีกส่วนหนึ่งที่ควรทำความเข้าใจก็คือ MFA เป็นสัญญาพหุภาคี (Multilateral Agreement) ซึ่งทำขึ้นระหว่างผู้ส่งออกกับ ประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอ โดยประเทศผู้ส่งออกนั้นตกลงที่จะจำกัดปริมาณการส่งออกของตนเอง และ MFA เป็นกรอบในการเจรจาและทำสัญญาข้อตกลง ทวิภาคี (Bilateral Agreement) ระหว่างประเทศผู้นำเข้ากับผู้ส่งออกแต่ละประเทศโดยที่สัญญาทวิภาคีนี้ จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของ MFA ระยะเวลาการบังคับใช้ MFA อยู่ในช่วงประมาณ 3-4 ปี แล้วแต่จะตกลงกัน

6. พัฒนาการของ MFA

นับตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้ MFA มีการขยายวงการกีดกันทางการค้ามากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในด้านของจำนวนประเทศที่อยู่ภายใต้ MFA และปริมาณสินค้าที่อยู่ในข่ายการกีดกันทางการค้าในช่วงก่อนที่มี MFA นั้น วิวัฒนาการของ MFA เริ่มจาก STA และ LTA ซึ่งเป็นการกีดกันทางการค้านำเข้าสินค้าประเภทฝ้ายจากประเทศผู้ส่งออก (ตารางที่ 14) หลังจากนั้นก็เริ่มมีการใช้ MFA ฉบับที่ 1 ซึ่งในช่วงนี้ สหรัฐฯ เป็นประเทศแรกที่ใช้ MFA เร็วกว่าประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) 2 ปี เนื่องจากความไม่พร้อมของประชาคมฯ ในช่วง 2 ปีแรกนี้ สินค้าสิ่งทอได้ทะลักเข้าประชาคมยุโรปมาก (Tunissian and Blokker, 1985) โดยเฉพาะสินค้าที่ส่งออกจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่วไปแล้ว สัญญาทวิภาคีที่ทำขึ้นในช่วงแรกนี้จะเป็นไปตามสัญญาพหุภาคีที่ทำไว้กับ GATT โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้อัตราการเจริญเติบโตของปริมาณการนำเข้าซึ่งกำหนดไว้ว่าจะต้องไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 6 ต่อปี สินค้าที่อยู่ในข่ายการจำกัดการนำเข้าก็มีน้อยและจำกัดวงอยู่แค่สินค้าที่ทำมาจากฝ้ายและมี ข้อ

ยืดหยุ่นในการส่งออก (Flexibility provisions)¹ การทำสัญญาทวิภาคีใน MFA I โดยรวมจึงเป็นไปในลักษณะที่มีการกีดกันน้อย และ ทำตามข้อตกลง MFA แต่ ข้อตกลง MFA ในฉบับต่อ ๆ มาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และมีการละเมิดต่อข้อสัญญาที่ได้ให้ไว้ในพหุภาคีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศผู้นำเข้า อาทิ การให้อัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าต่ำกว่าร้อยละ 6 ต่อปี

ในช่วง MFA II สัญญาทวิภาคีได้เริ่มมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาคมยุโรป ซึ่งมีปัญหาในการควบคุมปริมาณการนำเข้าในช่วงสัญญา MFA I ในตอนต้น จึงพยายามที่จะจำกัดการนำเข้าให้เข้มงวดและมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ชนิดของสินค้าที่ถูกนำมาเข้ามาในสัญญาทวิภาคีได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 190 ชนิด (Tunissian and Blokker, 1985) และประเทศผู้นำเข้าได้ละเมิดสัญญาที่ให้ไว้ในกรอบของ MFA เดิม กล่าวคือ มีการลดอัตราการเจริญเติบโตของปริมาณนำเข้าต่ำกว่าอัตราขั้นต่ำที่กำหนดไว้ร้อยละ 6 ต่อปี ในส่วนของข้อยืดหยุ่นในการส่งออกก็ได้ออกยกเลิกไปสำหรับประชาคมฯ แต่ยังมีอยู่ในสินค้าบางชนิดสำหรับสหรัฐฯ การละเมิดสัญญาพหุภาคี MFA นี้ทำได้ เนื่องจากประชาคมฯ ได้เพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้นในสัญญาทวิภาคีที่เรียกว่า Reasonable Departuer ซึ่งทำให้ประชาคมฯ สามารถที่จะละเมิด MFA ที่เป็นสัญญาพหุภาคีได้ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่ม Basket extractor ขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้นำเข้าสิ่งทอบางชนิดที่เคยส่งออกน้อยกว่าโควต้าโดยส่วนรวม เพื่อไม่ให้การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกโตเร็วเกินไป โดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกผู้ส่งออกมาตักเตือนและอาจทำสัญญาจำกัดการส่งออกใหม่ เพื่อไม่ให้อัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกสูงเกินไป

¹ ข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (Flexibility Provision) มี 3 ประเภทคือ Swing, Carry Over และ Carry Forward ; Swing หมายถึง การที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถนำโควต้าที่ใช้ไม่หมดในประเภทของสินค้าใดสินค้านึ่งที่ถูกจำกัดโควต้าไปใช้ในสินค้านิดอื่น ซึ่งโดยปกติจะใช้ได้ไม่เกิน 7%, Carry Over หมายถึง การนำเอาโควต้าของสินค้าประเภทที่ถูกจำกัดการนำเข้าประเภทใดประเภทหนึ่งที่ใช้โควต้าไม่หมด โอนไปใช้ในปีต่อไป ซึ่งการโอนนั้นจะ不得超过 10% ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสินค้านึ่งที่ถูกจำกัดการนำเข้าแต่ละประเภท ,Carry Forward หมายถึง การนำโควต้าของสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งไปใช้ล่วงหน้าซึ่งปกติจะอนุญาตให้ใช้ประมาณ 5% ของปริมาณโควต้าที่ได้รับ

ในช่วง MFA III การจำกัดการส่งออกก็ทวีความรุนแรงขึ้นไปอีกโดยที่อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถส่งออกได้มาก (Sensitive Categories) ได้ถูกจำกัดลงจนแทบจะไม่มีอัตราการเจริญเติบโตเลย คือใกล้ร้อยละ 0 และมีการเพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้น เรียกว่า Anti-Surge² ในช่วงนี้ชนิดของเส้นใยที่จะต้องถูกจำกัดการค้าได้ขยายวงเพิ่มขึ้น โดยรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากขนสัตว์และเส้นใยประดิษฐ์ รวมทั้งชนิดของสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัด เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 300 ชนิดสำหรับประชาคมฯ และ 650 ชนิดสำหรับสหรัฐฯ ในส่วนของสหรัฐฯ ในช่วงนี้ยังมีความพยายามที่จะจำกัดการนำเข้ามากกว่านี้อีก โดยที่ได้มีการเสนอกฎหมายที่เรียกว่า Jenkins Bills แต่ถูกยับยั้งโดยประธานาธิบดีเรแกน

สำหรับ MFA IV ซึ่งในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงของสัญญาฉบับนี้ สำหรับประชาคมฯ มีการผ่อนคลายบ้างเล็กน้อย โดยที่มีการนำเอาข้อยืดหยุ่นในการส่งออกกลับมาใช้ แต่การเจริญเติบโตของโควต้าสำหรับสินค้าแต่ละชนิดลดลงสำหรับสหรัฐฯ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสิ่งทอจากประเทศกำลังพัฒนาสูงขึ้นมากในช่วงก่อน MFA IV เนื่องจากเงินเหรียญสหรัฐฯ มีค่าสูงเกินความเป็นจริง (Overvaluation) (Cline, 1987) สหรัฐฯ ได้เพิ่มไหมเข้าไปรวมทั้ง Blended Silk เข้าไปในชนิดของเส้นใยที่อยู่ในข่ายการจำกัดการนำเข้า

² Anti-Surge คือมาตรการป้องกันของประเทศผู้นำเข้าที่จะไม่ให้ผู้ส่งออกที่สามารถส่งออกและใช้โควต้าหมดในเวลารวดเร็วเกินไป โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีการส่งออกสินค้า (Sensitive Category) หากประเทศผู้ส่งออกใช้โควต้าหมดเร็วเกินไป ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกประเทศผู้ส่งออกเข้ามาเจรจา และสามารถระงับการขยายตัวของการส่งออกได้ โดยลดโควตาคำนำเข้าลง แต่ในการลดโควตาคำเข้านั้นประเทศผู้นำเข้าจะต้องชดเชยให้กับประเทศผู้ส่งออก

7. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินค่าของโควต้าออกมาเป็นอัตราภาษีซึ่งได้ค่าประมาณการต่างกัน³ โดยปกติแล้วจะอยู่ประมาณร้อยละ 15-35 จากการศึกษาของ Hamilton (1988) ซึ่งประเมินภาษีเทียบเท่าโควต้าประมาณร้อยละ 4-26 จากการศึกษาล่าสุดโดย Cline (1987) พบว่าอัตราภาษีเทียบเท่าโควต้าของสหรัฐฯ จะอยู่ในระดับร้อยละ 28 สำหรับสิ่งทอ และร้อยละ 53 สำหรับเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากนั้นจากการคำนวณอัตราการคุ้มครองที่แท้จริง (Effective Protection) โดยอาศัยอัตราภาษีเทียบเท่าโควต้ามาพิจารณา พบว่าอยู่ในระดับที่สูงประมาณ ร้อยละ 70-300 (Laird and Yeats 1986) แต่อย่างไรก็ตามการคำนวณต่าง ๆ มีความหลากหลายกันไปก็ขึ้นกับตัวแปรสำคัญ ๆ บางตัว อาทิ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ในการนำเข้า (elasticity of demand for import) และ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานสินค้าออก (elasticity of supply) ที่ใช้ในการศึกษาแต่ละกรณี

ถึงแม้ว่า MFA จะมีความสลับซับซ้อนและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของปริมาณการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนามากเพียงใดก็ตาม ในด้านมูลค่าการส่งออกของสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็ยังสามารถขยายตัวสูงขึ้นได้ในช่วง MFA I ขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 14 และลดลงเหลือร้อยละ 4.8 ในช่วง MFA II และกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9 ในช่วง MFA III (Wolf 1986) แต่ถ้าดูปริมาณการส่งออก แยกระหว่างสิ่งทอกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว จะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณการส่งออกสิ่งทอ ลดต่ำลงเรื่อย ๆ จากร้อยละ 7.2 ในช่วง MFA I เหลือเพียงร้อยละ 3.7 ในช่วง MFA III ส่วนเสื้อผ้านั้น การเจริญเติบโตของการส่งออกลดลงจากร้อยละ 20.9 ในช่วง MFA I เหลือร้อยละ 10.1 ในช่วง MFA III สาเหตุที่มูลค่าการส่งออกของเสื้อผ้ายังสามารถขยายตัวได้นั้นก็เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ

(1) MFA เป็นโควต้าที่จำกัดปริมาณการส่งออก ดังนั้น มูลค่าการส่งออกสามารถเพิ่มขึ้นได้ โดยการทำให้สินค้ามีราคาต่อหน่วยสูงขึ้น

(2) การใช้ข้อยืดหยุ่นในการส่งออกสิ่งทอ (Flexibility Provisions) ทำให้แต่ละปีสามารถจะส่งออกได้มากกว่าปริมาณการส่งออกที่ได้ตกลงกันไว้

³ Yeats (1979), Cable (1983), Hamilton (1986), Laird and Yeats (1986) and Cline (1987)

การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) ก็เป็นผลอันเนื่องมาจาก MFA โดยที่การเบี่ยงเบนทางการค้านี้เกิดขึ้นในกรณีการส่งออกของประชาคมฯ ปริมาณการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสหรัฐฯ จากประชาคมฯ เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 190 ในประชาคมยุโรปเองนั้น การเบี่ยงเบนทางการค้าก็เกิดขึ้นโดยที่ประเทศในยุโรปตอนเหนือหันไปนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในยุโรปตอนใต้มากขึ้น Hamilton (1985) ประมาณว่าปริมาณการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียนไปยังยุโรปเหนือได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 47

ถึงแม้ว่า MFA จะเป็นข้อกีดกันทางการค้าและจำกัดการส่งออกสินค้าสิ่งทอของประเทศกำลังพัฒนาแต่ MFA ก็ให้ผลดีแก่ประเทศผู้ส่งออกบางประเทศ เนื่องจาก MFA เปิดโอกาสให้ประเทศที่ยังไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ สามารถส่งออกไปยังตลาดที่มี MFA เป็นข้อจำกัด เนื่องจาก MFA จะไปจำกัดปริมาณการส่งออกจากประเทศส่งออกที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้รับประโยชน์จาก MFA ในช่วงเริ่มแรกของการส่งออกสินค้าสิ่งทอ เช่น ในช่วงปี 2518 ซึ่งไทยริเริ่มเป็นภาคี MFA ใหม่ ๆ โดย MFA มีผลในการจำกัดปริมาณการส่งออกจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) เช่น เกาหลี ใต้หวัน และฮ่องกง ทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังตลาด MFA ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียที่สำคัญก็คือ หากประเทศส่งออกรายใหม่นั้น ๆ ซึ่งเดิมได้ประโยชน์จาก MFA เริ่มจะได้เปรียบในการแข่งขันจะไม่สามารถขยายการส่งออกได้ เนื่องจากโควต้าที่ได้นั้นมีจำกัด และมีอัตราการขยายตัวต่ำ

ประเทศที่เริ่มจะมีความสามารถในการแข่งขันนั้นจะประสบปัญหาจาก MFA มากกว่าประเทศที่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อยู่เดิมในการขยายการส่งออก เนื่องจากฐานของโควต้าที่ได้รับนั้นต่ำ เพราะการจัดสรรโควตานั้นมีฐานมาจากประวัติการส่งออกเดิม ตารางที่ 15 และ 16 แสดงให้เห็นถึงโควตาการส่งออกที่ประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ได้รับ จะเห็นได้ว่า ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก ได้แก่ เกาหลี ใต้หวัน และ ฮ่องกง ได้รับโควตาเกือบครึ่งหนึ่งของโควต้าที่ได้ทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งแบ่งกันระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ กว่า 30 ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2537 ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก ได้สัดส่วนโควต้าในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา เท่ากับร้อยละ 41.5 35.6 และ 42.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 15) สำหรับสิ่งทอก็ได้รับสัดส่วนโควต้าในระดับที่สูง เท่ากับร้อยละ 25.5 19.4 และ 50 ที่ส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

ประเทศไทยได้รับสัดส่วนโควตาการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา เท่ากับร้อยละ 3.9 3.3 และ 4.2 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศอาเซียนโดยรวมได้สัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 22.3 14.5 และ 18.7 สำหรับการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดาตามลำดับ และสำหรับการส่งออกสิ่งทอของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา ประเทศไทยได้รับสัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 7.9 6.7 และ 1.1 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศอาเซียนโดยรวมได้สัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 21.6 17.8 และ 1.7 สำหรับการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดาตามลำดับ

ปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมากน้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศเหล่านี้สูง และค่าเงินของประเทศเหล่านั้นแข็งตัวก็ตาม แต่ก็ยังได้รับการจัดสรรโควตาส่งออกสูง ทำให้ประเทศที่กำลังจะเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญต่อไปหรือประเทศที่เริ่มจะมีความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมชนิดนี้ เช่น ประเทศไทย จีน และอินโดนีเซีย ไม่สามารถขยายตัวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่มีโควตา ซึ่งมักจะเป็นตลาดที่สำคัญของประเทศเหล่านี้ ซึ่งเมื่อใช้โควตาเต็มแล้วต้องกระจายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควตามากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันปริมาณการส่งออกสิ่งทอไปยังตลาดนอกโควตานี้สูงกว่าตลาดที่มีโควตา⁴

นอกเหนือไปจากการกระจายการส่งออกไปยังประเทศนอกโควตาเพื่อขยายปริมาณการส่งออกแล้ว การเพิ่มปริมาณการส่งออกไปยังประเทศที่มีโควตาก็สามารถหลีกเลี่ยงได้บ้าง ยกตัวอย่างเช่น การส่งออกสินค้าชนิดที่ยังไม่อยู่ในข่ายการจำกัดปริมาณการนำเข้า เช่น ในช่วง MFA III นั้น สินค้าที่ผลิตจากเส้นใยประเภทลินิน และป่านเริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลายในวงการแฟชั่น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากอิทธิพลของ MFA ดังนั้น ในช่วง MFA IV จึงได้รวมเส้นใยเหล่านี้เข้าไปในสัญญา และยังได้รวมไหมเข้าไปเป็นเส้นใยชนิดที่ประเทศผู้นำเข้าคาดว่าจะถูกผู้ส่งออกหลีกเลี่ยงอีก เนื่องจาก Blended Silk เริ่มเป็นที่นิยมในตลาด การหลีกเลี่ยงโควตาก็วิธีหนึ่งที่ได้ทำได้โดยการส่งสินค้าผ่านประเทศที่สาม (Transshipment) โดยที่นำสินค้าที่ผลิตแล้วไปติดฉลากว่าผลิตในอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับโควตาแต่ยังสามารถส่งออกได้ แล้วส่งต่อไปยังประเทศผู้นำเข้าอีกทอดหนึ่ง ในขณะที่สหรัฐฯ เริ่มเข้มงวดในการตรวจสอบแหล่งกำเนิดของสินค้า เพื่อเป็นการอุดช่องโหว่ของโควตา MFA ยังก่อให้เกิดการลงทุนข้าม

⁴ Hal Hill and Suphat Suphachalasai (1992)

ชาติจากประเทศที่ใช้โควตาเต็มแล้วไปยังประเทศที่ยังมีโควตาเหลืออยู่ ซึ่งมีตัวอย่างเช่น การลงทุนของบริษัทสิ่งทอได้หันและเกาหลิได้ในบังคลาเทศ

MFA ไม่เพียงแต่จะทำให้การส่งออกสิ่งทอของประเทศด้อยพัฒนามีน้อยกว่าที่ควรเท่านั้น หากยังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สิ่งทอเป็นสินค้าเริ่มต้นในการที่ประเทศกำลังพัฒนาจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมต่อไป การจำกัดการส่งออกสิ่งทอ ทำให้การขยายตัวในการจ้างงานในประเทศเหล่านั้นไม่สูงเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปถึงการขยายตัวของรายได้ของคนในประเทศนั้น และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรในประเทศก็ถูกบิดเบือนไป ถึงแม้ว่าประเทศผู้ส่งออกบางประเทศจะสามารถกระจายตลาดการส่งออกไปสู่ตลาดนอกโควตาได้ก็ตาม

เนื่องจากข้อจำกัดการค้า MFA เป็นการกำหนดโควตาแบบสมัครใจหรือ VERs โดยที่ประเทศผู้ส่งออกเป็นผู้จัดสรรโควตาเอง ดังนั้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโควตานำเข้าจึงตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออก ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดโควตาอื่น ๆ ที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นผู้จัดสรรโควตามีผู้ประมาณการไว้ว่า ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น มีมูลค่าคิดเป็นเงินได้หลายพันล้านบาท ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฮ่องกง การศึกษาของ Erzan, Krishna และ Tan (1991) พบว่าค่าเช่าทางเศรษฐกิจคิดเป็นประมาณร้อยละ 25 ของมูลค่าการส่งออกของ Hong Kong

อย่างไรก็ตาม การคำนวณค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับนี้ เป็นการคำนวณ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจได้ข้อสมมติฐานที่ว่า สินค้าสิ่งทอนั้นเป็นสินค้าที่มีรูปแบบเหมือนกัน (Homogenous Product) และตลาดการค้าสิ่งทอมีการแข่งขันกันระหว่างผู้นำเข้ากับผู้ส่งออก แต่ถ้าจะคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของประเทศแล้ว จะพบว่าการค้าสิ่งทอนั้นมีประเทศนำเข้ารายใหญ่ไม่กี่ประเทศและมีบริษัทนำเข้าไม่กี่บริษัทในแต่ละประเทศ ในขณะที่เดียวกันประเทศผู้ส่งออกเอง ก็มีการจัดสรรโควตาการส่งออกที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้ส่งออกสิ่งทอนอกกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจอาจจะไม่ตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออกทั้งหมด เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด ซึ่งจะเข้าลักษณะของตลาดที่มีลักษณะเป็นตลาดผูกขาดโดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะแบ่งเป็นค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการต่อรองของทั้งสองฝ่าย Erzan, Krishna และ Tan (1991) ประมาณการในกรณีของ Hong Kong ว่าประมาณร้อยละ 15-20 ของที่ Hong Kong ควรจะได้รับนั้น ตกเป็นของประเทศผู้นำเข้า ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ ประเทศสหรัฐฯ

ถึงแม้ว่า ประเทศผู้ส่งออกจะมีรายรับจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นผู้จัดสรรโควต้า แต่เมื่อคิดถึงผลกระทบสุทธิจากการถูกจำกัดปริมาณการส่งออกแล้ว ประเทศผู้ส่งออกจะเสียประโยชน์ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ประเทศผู้ส่งออกต้องสูญเสียไปก็คือ โอกาสที่จะขยายการส่งออกในปริมาณที่สูงกว่าและยังมีผลกระทบในทางลบ เนื่องจาก มีความสูญเสียในประสิทธิภาพในการผลิต และความสูญเสียอื่นๆ ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้ว ประเทศที่ต้องการขยายการส่งออกก็จะต้องส่งออกไปยังประเทศที่อยู่ภายนอก MFA ซึ่งราคาสินค้าส่งออกในแถบนี้มันได้ถูกกดต่ำลงเนื่องจากอิทธิพลของตลาดในโควต้า

มีการศึกษาจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินผลกระทบสุทธิที่เกิดจากการมี MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา เช่นการศึกษาของ Trela และ Walley (1988) ประเมินว่า ประเทศกำลังพัฒนาสูญเสียจาก MFA คิดเป็นเงินประมาณ 2 แสน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท การศึกษาของ Suphachalasai (1989) ก็เช่นเดียวกัน พบว่าประเทศผู้ส่งออกประสบความสูญเสียคิดเป็นเงิน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท จากการศึกษาของ Goto (1990) ประเมินค่าความสูญเสียของประเทศกำลังพัฒนาไว้ประมาณ 8 หมื่นห้าพันล้านบาท ในปี 1990 Trela and Whalley (1990) ได้ทำการประเมินผลกระทบจากการยกเลิก MFA ต่อสวัสดิการสังคมทั่วโลก ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง 22,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ล่าสุดในปี 1994 Yongzheng Martin และ Yanagishima ได้ทำการประเมินผลต่อสวัสดิการสังคมทั่วโลกจากการยกเลิก MFA ซึ่งเท่ากับ 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะมีมูลค่าแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในแบบจำลอง และความแตกต่างของแบบจำลอง สิ่งหนึ่งพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนก็คือ ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้มีความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมาก จากการมีโควต้าอันเนื่องมาจาก MFA

8. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อการผลิตและการค้าส่งออก ก็คงจะไม่มี ความแตกต่างไปจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งในด้านการจัดสรร ทรัพยากรที่ถูกเบี่ยงเบนการจ้างงานที่ไม่สามารถที่จะขยายตัวได้มากเท่ากับที่ควรจะเป็น ในกรณีของ การค้าที่เป็นแบบเสรี

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคี MFA ตั้งแต่ปี 2518 ในช่วงนั้น ผลกระทบของ MFA ต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นไปในทางบวก เนื่องจากโควตาส่งทอได้ไปจำกัดปริมาณการนำเข้าสิ่งทอ จากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) และเปิดโอกาสให้ไทยซึ่งยังมีความสามารถในการแข่งขันต่ำในช่วงนั้นสามารถส่งออกได้ แต่ต่อมา เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต และความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โควต้าเหล่านี้เป็นตัวจำกัดในการที่จะขยายการส่งออกของไทย และเป็นตัวประกอบที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องขยายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้า ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจต่อประเทศ จากการประมาณการของผู้เขียน โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจพบว่า ประเทศไทยมีความสูญเสียจาก MFA ประมาณปีละ 4 พันล้านบาท ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะการขยายตัวอย่างมากของการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้า (ตารางที่ 3) และปริมาณส่งออกไปยังประเทศที่มีโควตาน้อยกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 37

9. ข้อตกลง GATT ว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย

จากผลการเจรจา GATT รอบอุรุกวัยซึ่งได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 ประเทศสมาชิก GATT ตกลงที่จะนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของ GATT เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของโลกดำเนินการไปอย่างเสรี การนำมาสู่การดำเนินการค้าเสรีจะมีการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้าสู่ภายใต้ GATT ภายในระยะเวลาปรับตัว (Transition Period) 10 ปี ระหว่างปี 2538 - 2547 (ค.ศ. 1995-2004) และหลังจากปี 2548 (ค.ศ. 2005) การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของโลกจะดำเนินไปโดยเสรี ไม่มีระบบโควตาอีกต่อไป

การเปิดเสรีที่ทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาอยู่ภายใต้ข้อตกลง GATT นั้นเป็นขบวนการที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน ถึงแม้ว่าประเทศผู้นำเข้าจะทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม แต่ในระหว่างระยะเวลาการปรับตัวประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะใช้มาตรการคุ้มครอง (Safeguard Measure) การนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเพื่อควบคุมปริมาณการนำเข้าได้ หากประเทศผู้นำเข้าเห็นว่าการขยายตัวของการนำเข้าสูงเกินไป

การทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้าสู่ GATT สามารถจำแนกออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (ตารางที่ 17)

1. ระยะที่ 1 เป็นช่วง 3 ปีแรกของการเปิดเสรี ระหว่างปี 2538-2540 ประเทศผู้นำเข้าจะต้องเพิ่มอัตราการขยายตัว (Growth Rate) ของอัตราการขยายตัวของโควตา (Quota Growth) ร้อยละ 16⁵ และในปีสุดท้ายของช่วงระยะเวลานี้ ประเทศผู้นำเข้าจะต้องนำรายการสินค้า (Category) สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาสู่ GATT กล่าวคือ สินค้าเหล่านั้นจะเปิดให้มีการค้าเสรีโดยไม่มีการจำกัดปริมาณนำเข้า โดยจะเปิดในอัตราร้อยละ 17 ของจำนวนรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

⁵ อัตราการขยายตัวของอัตราการขยายตัวของโควตาร้อยละ 16 หมายถึง หากอัตราการขยายตัวของโควตาเท่ากับร้อยละ 6 ในปี 1995 อัตราการขยายตัวของโควตาในปี 1996 และ 1997 จะต้องเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 16 ของอัตราการขยายตัวของโควตาในปี 1995 (ร้อยละ 6) หรือ เท่ากับ 6.96 ต่อปี ในปี 1996 และ 1997

2. ระยะที่ 2 เป็นช่วง 4 ปีถัดมา ระหว่างปี 2541-2544 ประเทศผู้นำเข้าต้องเพิ่มอัตราการขยายตัวของอัตราการขยายตัวของโควต้าเป็นร้อยละ 25 หรือ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าร้อยละ 8.7 ต่อปี และในปีสุดท้ายของช่วงระยะเวลานี้ประเทศผู้นำเข้าต้องนำรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเพิ่มเป็นร้อยละ 27 ของจำนวนรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

3. ระยะที่ 3 เป็นช่วง 3 ปีสุดท้าย ระหว่างปี 2545-2547 อัตราการขยายตัวของโควต้าเพิ่มเป็นร้อยละ 27 หรือ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าร้อยละ 11 ต่อปี โดยในระหว่าง 3 ปีสุดท้ายประเทศผู้นำเข้าไม่จำเป็นต้องเพิ่มรายการสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่ระบบการค้าเสรีอีก จนกระทั่งปี 2548 สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมดจะเข้าสู่ระบบเสรีอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตามข้อตกลงจากการเจรจาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเปิดโอกาสให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถใช้มาตรการกักกัน (Safeguard Measure) ตาม Article 2 paragraphs 19 and 20 ประเทศผู้นำเข้าสามารถจำกัดการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรายการหนึ่ง ๆ จากประเทศผู้ส่งออก หากการส่งออกของประเทศเหล่านั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อตลาด (Market Disruption) แก่ประเทศผู้นำเข้า การจำกัดการนำเข้าสามารถใช้ได้ตั้งแต่ 1 ปี ถึงตลอดช่วงระยะเวลาของการปรับตัว ครอบคลุมเท่าที่มีการกำหนดให้มีการเพิ่มขึ้นของโควต้าในทุก ๆ ปี และ อัตราการเพิ่มของโควตาดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าอัตราการเพิ่มของปริมาณนำเข้าเฉลี่ยใน 3 ปีก่อนหน้า และจะต้องอยู่ในรูปแบบของ VER

การที่ข้อตกลง GATT เปิดให้มีการใช้มาตรการกักกัน (Safeguard) อย่างกว้างขวางเช่นนี้ มีความเป็นไปได้ว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการส่งออกของประเทศผู้ส่งออกมาก อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการกักกันต้องพิสูจน์ความเสียหาย (Injury) ให้ชัดเจนก่อน และ การดำเนินมาตรการกักกัน (Safeguard) จะต้องมีการเจรจา (Consultation) ก่อนที่จะมีการใช้มาตรการกักกัน มิใช่ดำเนินการโดยประเทศผู้นำเข้าไม่ต้องคำนึงถึงประเทศผู้ส่งออก

• 10. ผลกระทบของข้อตกลง GATT ในรอบอูรุกวัย

จากข้อตกลงในรอบอูรุกวัย ซึ่งกำหนดให้มีการเพิ่มโควตานำเข้า และ การนำเข้าสินค้าสิ่งทอเข้ามาใน GATT เป็นปริมาณต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลกระทบจากการทยอยนำเข้าสินค้านั้น มีผลกระทบต่อประเทศผู้ส่งออก 3 ประการคือ

10.1 ผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าส่งออก

10.2 ผลกระทบที่มีต่อการขยายตัวในการส่งออก

10.3 ผลกระทบที่มีต่อสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

10.1 ผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าส่งออก

การพิจารณาถึงผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่วนแบ่งตลาดในประเทศสหรัฐฯ และ สหภาพยุโรปนั้น จะเริ่มพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนโควต้าที่ได้รับของแต่ละกลุ่มประเทศ โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ๆ ดังนี้

1. กลุ่มประเทศละตินอเมริกา (Latin America) ซึ่งประกอบไปด้วย อาเจนติน่า บราซิล โคลัมเบีย คอสตาริกา เม็กซิโก เปรู และ อูรุกวัย

2. กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (East Asia) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อยด้วยกัน คือ

2.1 กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก (NICs) ซึ่งประกอบไปด้วย ฮองกง ไต้หวัน และ เกาหลี

2.2 กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) ซึ่งประกอบไปด้วย ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์

2.3 กลุ่มประเทศจีน ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศจีน (The People Republic of China) และมาเก๊า

3 กลุ่มประเทศเอเชียใต้ (South Asia) ซึ่งประกอบไปด้วย อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และ บังกลาเทศ

4. อื่น ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศอียิปต์ จาไมกา และ ตุรกี

ปริมาณโคเวต้าที่ประเทศต่าง ๆ ได้รับการจัดสรรสามารถจำแนกออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่มี Additional Growth Factor ซึ่งเป็นกรณีที่ได้อำนาจปริมาณสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ทยอยนำเข้ามาเปิดเสรีในช่วงระยะเวลาในการปรับตัว 10 ปี เข้ามารวมอยู่ด้วย และกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ซึ่งเป็นกรณีที่คิดเฉพาะโคเวต่านำเข้าที่เพิ่มขึ้นเท่านั้นมิได้รวมการทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้ามาสู่ขบวนการเปิดเสรีในช่วงระยะเวลาปรับตัว

ในกรณีของสิ่งทอในตลาดสหรัฐฯ มีการจัดส่วนแบ่งสรรโคเวต้าในอัตราที่มากที่สุด ให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกซึ่งประกอบไปด้วย ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก ประเทศจีน (รวมเกาะมาเก๊า) และกลุ่มประเทศอาเซียน รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และละตินอเมริกา โดยในปี 2537 ปริมาณโคเวต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ เท่ากับ 4,066 ล้านตารางเมตร (ล้าน ตรม.) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 2,549 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด โดยร้อยละ 26 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ ประเทศอาเซียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22 และ 15 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโคเวต้าในเท่ากับ 554 และ 407 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 และ 10 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 18)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโคเวต้าปริมาณโคเวต้าสิ่งทอของสหรัฐฯโดยรวม ขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 5-7 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 4,066 ล้านตารางเมตร ในปี 1994 เป็น 7,832 ล้าน ตรม. และ เป็น 6,416 ล้าน ตรม. ในปี 2004 สำหรับกรณีที่มิมี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 7 และ 5 ต่อปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโคเวต้าของสหรัฐฯ ส่งผลให้กลุ่มประเทศละตินอเมริกา อาเซียน และ เอเชียใต้ ได้รับโคเวต้าในสัดส่วนที่มากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ ทั้งในกรณีที่มิมี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ในขณะที่ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน ได้รับโคเวต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

กลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มที่ได้รับโควตาส่งทอในสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากสหรัฐ ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยประเทศอาเซียนได้รับจัดสรรโควตาเพิ่มขึ้นจาก 882 ล้านตรม. เป็น 2,035 ล้านตรม. และ 1,565 ล้านตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อโควตาทิ้งหมดเพิ่มจากร้อยละ 22 เป็นร้อยละ 26 และ ร้อยละ 24 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และละตินอเมริกา โดยเอเชียใต้ และละตินอเมริกา ได้รับสัดส่วนโควตาในปี 1994 เท่ากับร้อยละ 14 และ 10 เพิ่มเป็นร้อยละ 17 และ 12 ในปี 2547 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และเพิ่มเป็นร้อยละ 16 และ 11 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor

สำหรับประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และจีน ถึงแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะได้รับปริมาณโควตาเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับปริมาณโควตาโดยรวม ประเทศเหล่านี้ได้รับโควตาในสัดส่วนที่ลดลง โดยประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกได้รับโควตาเพิ่มจาก 1,038 ล้านตรม. เพิ่มขึ้นเป็น 1,346 ล้านตรม. และ 1,277 ล้าน ตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 26 ในปี 2537 เหลือเพียงร้อยละ 17 และ 20 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่จีน สัดส่วนโควตาที่ได้รับลดลงจากร้อยละ 15 เหลือเพียง ร้อยละ 11 และ 13 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

สิ่งทอของไทยได้รับจัดสรรโควตาจากประเทศสหรัฐฯ ในปี 2537 เท่ากับ 321 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8 ของปริมาณโควตาทิ้งหมดของสหรัฐฯ ซึ่งได้รับการจัดสรรโควตามากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โควตาส่งทอของไทยขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 5.8 - 8.5 ต่อปี ทำให้สัดส่วนโควตาของไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9 ทั้งในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี 2547 กรณีที่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 730 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.5 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 564 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.8 ต่อปี

ในกรณีของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ปริมาณโควตาของสหรัฐฯ ถ้าคิดเป็นปริมาณแล้วส่วนใหญ่จัดสรรให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ตามลำดับ โดยในปี 2537 ปริมาณโควตาทิ้งหมดของสหรัฐฯ เท่ากับ 5,423 ล้าน ตรม. กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 4,278 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79 ของปริมาณโควตาทิ้งหมด โดยร้อยละ 42 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ประเทศอา

เชียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22 และ 13 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโควต้าในเท่ากับ 739 และ 127 ล้าน ตม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 และ 2 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 19)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโควต้าปริมาณโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหรัฐฯ ขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 4-5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 5,423 ล้านตารางเมตร ในปี 2537 เป็น 9,080 ล้าน ตม. และ เป็น 7,721 ล้าน ตม. ในปี 2543 (2004) สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 4 ต่อปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโควต้าของสหรัฐฯ ส่งผลให้กลุ่มประเทศละตินอเมริกา อาเซียน และ เอเชียใต้ ได้รับโควต้าในสัดส่วนที่มากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ ทั้งในกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ในขณะที่ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกและจีน ได้รับโควต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

กลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มที่ได้โควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากสหรัฐฯ ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยประเทศอาเซียนได้รับจัดสรรโควต้าเพิ่มขึ้นจาก 1,209 ล้านตม. เป็น 2,604 ล้านตม. และ 2,042 ล้านตม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อโควต้าทั้งหมดเพิ่มจากร้อยละ 22 เป็นร้อยละ 29 และ ร้อยละ 26 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และละตินอเมริกา โดยเอเชียใต้ และละตินอเมริกา ได้รับสัดส่วนโควต้าในปี 2537 เท่ากับร้อยละ 14 และ 2 เพิ่มเป็นร้อยละ 20 และ 3 ในปี 2547 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และเพิ่มเป็นร้อยละ 18 และ 3 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor

สำหรับประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และจีน ถึงแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะได้รับปริมาณโควต้าเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับปริมาณโควต้าโดยรวม ประเทศเหล่านี้ได้รับโควต้าในสัดส่วนที่ลดลง โดยประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกได้รับโควต้าเพิ่มจาก 2,254 ล้านตม. เพิ่มขึ้นเป็น 2,517 ล้านตม. และ 2,439 ล้าน ตม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 42 ในปี 2537 เหลือเพียงร้อยละ 28 และ 32 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่จีน สัดส่วนโควต้าที่ได้รับลดลงจากร้อยละ 13 เหลือเพียง ร้อยละ 11 และ 13 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับจัดสรรโควตาจากประเทศสหรัฐฯ ในปี 2537 เท่ากับ 209 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4 ของปริมาณโควตาทั้งหมดของสหรัฐฯ ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โควตาส่งออกของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.6 - 8.3 ต่อปี ทำให้ประเทศไทยมีสัดส่วนโควตาเพิ่มเป็นร้อยละ 5 ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 466 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 362 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.6 ต่อปี

ในกรณีของสิ่งทอในตลาดสหภาพยุโรป โควตาของสหภาพยุโรปมีการกระจายให้แก่กลุ่มประเทศต่าง ๆ ในสัดส่วนใกล้เคียงกันมากกว่ากรณีของสหรัฐฯ กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเป็นกลุ่มที่ได้รับโควตาส่งออกมากเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละติน- อเมริกา โดยในปี 2537 ปริมาณโควตาส่งออกของสหรัฐฯ เท่ากับ 789,346 ตัน กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 401,420 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51 ของปริมาณโควตาส่งออกทั้งหมด โดยร้อยละ 19 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่กลุ่มประเทศอาเซียนและจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 18 และ 14 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และละตินอเมริกาได้รับจัดสรรโควตาในเท่ากับ 233,472 และ 154,454 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 และ 19 ของปริมาณโควตาส่งออกทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโควตา ปริมาณโควตาส่งออกของสหภาพยุโรปขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3.5 - 5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 789,346 ตัน ในปี 2537 เป็น 1,275,008 ตัน และ เป็น 1,117,922 ตัน ในปี 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 3.5 ต่อปี ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโควตาของสหภาพยุโรปในกรณีที่มี Additional Growth Factor กลุ่มประเทศละตินอเมริกาและ อาเซียน ได้รับสัดส่วนโควตาเพิ่มขึ้น กลุ่มประเทศเอเชียใต้ได้รับโควตาในสัดส่วนเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน ได้รับสัดส่วนโควตาลดลง โดยในปี 2537 กลุ่มละตินอเมริกา และ อาเซียน ได้รับโควตาเท่ากับ 154,454 และ 140,881 ตัน ตามลำดับ หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อปริมาณโควตาส่งออกทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 19 และ 18 ตามลำดับ ในปี 2547 ปริมาณโควตาของกลุ่ม ละตินอเมริกา และ อาเซียน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 269,905 และ 242,638 ตัน ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 21 และ 19 ตามลำดับ

ปริมาณโคค้าสิ่งทอของกลุ่มเอเชียใต้ เพิ่มขึ้นจาก 233,472 ตัน ในปี 2537 เป็น 381,176 ตัน ในปี 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor อย่างไรก็ตามสัดส่วนปริมาณโคค้าที่ได้รับต่อโคค้ารวมทั้งสิ้นกลับคงที่ เท่ากับร้อยละ 30

ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor ถึงแม้จะได้รับการจัดสรรปริมาณโคค้าเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนกลับลดต่ำลง ปริมาณโคค้าของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเพิ่มขึ้นจาก 151,352 ตันในปี 2537 เป็น 217,641 ตันในปี 2547 โดยสัดส่วนต่อโคค้ารวมลดลงจากร้อยละ 19 เหลือร้อยละ 17 และสำหรับจีน สัดส่วนต่อโคค้าทั้งหมดลดลงจากร้อยละ 14 เหลือร้อยละ 13 ในปี 2547

สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor กลุ่มละตินอเมริกา และจีน เป็นกลุ่มที่ได้รับสัดส่วนโคค้าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ เอเชียใต้เป็นกลุ่มที่ได้รับโคค้าลดลง ส่วนกลุ่มอาเซียนได้รับสัดส่วนโคค้าที่คงที่ โดยสัดส่วนต่อโคค้ารวมของ กลุ่มละตินอเมริกา และ จีนได้รับโคค้าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19 และ 14 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 20 และ 15 ในปี 2547 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ เอเชียใต้ลดลงจากร้อยละ 19 และ 30 เหลือเพียงร้อยละ 18 และ 29 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอาเซียนได้รับสัดส่วนโคค้าคงที่เท่ากับร้อยละ 18

สิ่งทอของไทยได้รับจัดสรรโคค้าจากสหภาพยุโรป ในปี 2537 เท่ากับ 53,357 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.7 ของปริมาณโคค้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป ซึ่งได้รับเป็นมากเป็นอันดับที่ 2 ในกลุ่มอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย (ร้อยละ 7.5) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โคค้าสิ่งทอของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 3.2 - 4.8 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของโคค้าไม่ว่าในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor สัดส่วนโคค้าของไทยยังคงที่ในระดับประมาณร้อยละ 6.7 โดยในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ปริมาณโคค้าในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 85,096 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 73,325 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.2 ต่อปี

ในกรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในตลาดสหภาพยุโรป ปริมาณโคค้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของ สหภาพยุโรปเมื่อคิดเป็นปริมาณแล้วส่วนใหญ่จัดสรรให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ตามลำดับ โดยในปี 2537 ปริมาณโคค้าทั้งหมดของสหภาพ ยุโรป เท่ากับ 630,330 ตัน กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 528,539 ตัน หรือ คิด

เป็นสัดส่วนร้อยละ 84 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด โดยร้อยละ 36 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ประเทศอาเซียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 30 และ 14 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโคเวต้าในเท่ากับ 6,622 และ 11,766 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 และ 1 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 21)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ปริมาณโคเวต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหภาพยุโรป มีการขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3-5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 630,330 ตันในปี 2537 เป็น 992,597 ตัน และ เป็น 869,855 ตัน ในปี 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 3 ต่อปี ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโคเวต้าของสหภาพยุโรป ประเทศอาเซียน และเอเชียใต้เป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการจัดสรรโคเวต้าในช่วงระยะเวลาการปรับตัว ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี 2537 กลุ่มประเทศอาเซียนได้รับโคเวต้าเพิ่มขึ้น จาก 90,993 ตัน เป็น 206,992 ตันในกรณีที่มี Additional Growth Factor และเพิ่มเป็น 148,195 ตันในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ปริมาณโคเวต้าที่เพิ่มขึ้นทำให้สัดส่วนโคเวต้าของกลุ่มอาเซียนเมื่อเทียบกับโคเวต้ารวมทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 21 และ 17 ในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ส่วนกลุ่มเอเชียใต้ ปริมาณโคเวต้าเพิ่มขึ้นจาก 95,169 ตันในปี 2537 เพิ่มเป็น 196,712 ตันสำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ เป็น 154,784 ตัน สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี 2547 สัดส่วนโคเวต้าที่กลุ่มเอเชียใต้ต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 20 และ 18 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเป็นกลุ่มที่ได้รับโคเวต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยมีสัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดลดลง ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ถึงแม้ว่ากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจะได้รับปริมาณโคเวต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นจาก 528,539 ในปี 2537 เป็น 784,119 ตันสำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ 705,269 สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี 2547 ก็ตาม แต่สัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดกลับลดลงจากร้อยละ 36 เหลือ ร้อยละ 27 และ 31 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

กลุ่มประเทศละตินอเมริกาเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบหรือประโยชน์ใด ๆ จากการจัดสรรโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหภาพยุโรปในช่วงระยะเวลาปรับตัว โดยในปี 2537 ปริมาณโควต้าเพิ่มขึ้นจาก 6,622 ตัน เป็น 11,766 ตัน สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ เป็น 9,802 ตันในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี 2547 แต่สัดส่วนโควต้าของกลุ่มละตินอเมริกามีสัดส่วนคงที่ เท่ากับร้อยละ 1 ของโควต้ารวมทั้งหมด ในขณะที่จีนจะได้รับผลกระทบในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor โดยมีสัดส่วนโควต้าต่อโควต้ารวมทั้งหมดลดลงจากร้อยละ 30 ในปี 2537 เหลือร้อยละ 26 ในปี 2547 แต่จะไม่ได้รับผลกระทบในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor โดยมีสัดส่วนโควต้าต่อโควต้าโดยรวมคงที่

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับจัดสรรโควต้าจากสหภาพยุโรป ในปี 2537 เท่ากับ 21,252 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3 ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป ซึ่งได้รับการจัดสรรมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โควต้าสิ่งทอของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.4 - 8.4 ต่อปี อัตราการขยายตัวของปริมาณโควต้าที่ไทยได้รับทำให้ประเทศได้ประโยชน์จากการจัดสรรโควต้าเสื้อผ้าในช่วงระยะเวลาปรับตัวของสหภาพยุโรป โดยในกรณีที่มี Additional Growth Factor ปริมาณโควต้าในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 47,724 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.4 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 36,061 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ปริมาณโควต้าของไทยที่ขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าอัตราโดยรวมเฉลี่ยทำให้สัดส่วนโควต้าของไทยต่อโควต้ารวมทั้งหมดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 และ 4 ในกรณีที่มีและ ไม่มี Additional Growth Factor

10.2. ผลกระทบที่มีต่อการส่งออก

ในส่วนนี้อัตราการขยายตัวของโควต้าจะเป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ผลกระทบ ทั้งนี้ เพราะหากอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าสูงมากเพียงพอ และ อยู่ในอัตรากำหนัมาก ๆ แล้ว จะส่งผลให้การค้าสิ่งทอของโลกเป็นสภาวะที่คล้ายกับสภาวะการค้าเสรีก่อนระยะเวลาของการปรับตัว (Transition Period) จะเสร็จสิ้นลง ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยนั้นต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่เสรีก่อนกำหนด ในการวิเคราะห์ระยะเวลานี้จะใช้การวิเคราะห์จากแบบจำลองที่เป็นดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium)⁶ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่เป็นแบบการเปรียบเทียบระหว่างเวลา หรือ การเปรียบเทียบเชิงสถิตย (Comparative Static) ซึ่งไม่ได้รวมถึงการ

⁶ รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก

เปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์ (Demand) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น (Shift) ตามการเพิ่มขึ้นของรายได้ และ การเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปทาน (Supply) ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ที่เป็นการเปรียบเทียบเชิงสถิติระหว่าง 2 ช่วงเวลาน่าจะเป็นเพียงพอ ทั้งนี้เพราะการขยับสูงขึ้น (Shift) ของเส้นอุปสงค์ (Demand) และ เส้นอุปทาน (Supply) นั้นน่าจะส่งผลให้เกิดการค้าเสรีช้ากว่ากรณีของการกำหนดให้เป็นการเปรียบเทียบเชิงสถิติ

สำหรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ของการนำเข้า (Demand for Import) และเส้นอุปทานของการส่งออก (Supply of Export) ที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้มาจากการศึกษาอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ประมาณค่าไว้ในอดีต โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปทานของการส่งออกได้มาจากการศึกษาของภัทรจิต (2538) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.15 ส่วนค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ของการนำเข้ามีความหลากหลายในแต่ละงานศึกษาค่อนข้างมาก โดยในการศึกษานี้จะขอใช้ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์จากการศึกษา ของ Trela and Whalley (1990) ซึ่งเท่ากับ 5 และงานศึกษาของภัทรจิต (2538) ซึ่งเท่ากับ 1.24 และ 2.2 ในกรณีของสหรัฐ ฯ และ สหภาพยุโรป ตามลำดับ

ผลการศึกษา⁷ ในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการนำเข้า และอุปทานของการส่งออก เท่ากับ 5 และ 2.15 ตามลำดับ พบว่าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์และอุปทานของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในช่วงระยะเวลาการปรับตัว 10 ปี ปริมาณและอัตราการขยายตัวของโควตาส่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับการจัดสรรไม่ทำให้ขบวนการเปิดเสรีเร็วกว่าที่กำหนดไว้ ทั้งกรณีสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ยกเว้นการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐอเมริกาในกรณีที่มี Additional Growth และ การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหภาพยุโรปในกรณีที่มี Additional Growth ซึ่งเร็วกว่าที่กำหนดไว้เพียง 1 ปี เท่านั้น (ตารางที่ 22) กรณีของสหรัฐอเมริกา ปริมาณโควตาที่ได้รับและอัตราการขยายตัวของโควตาในช่วงระยะเวลาการปรับตัวไม่มีผลเร่งการเปิดเสรีตามข้อตกลงของ GATT การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐ ฯ ต้องใช้ระยะเวลา 9 ปี ที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคจ่ายเท่ากับราคาที่ผู้ผลิตได้รับหมดไปในกรณีที่ มี Additional Growth ซึ่งจะทำให้การเปิดเสรีการค้าสิ่งทอระหว่างไทยกับสหรัฐ ฯ เร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 1 ปี แต่หากไม่มี Additional Growth ต้องใช้เวลา 14 ปี ทั้งกรณีของสิ่งทอ และ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

⁷ วิธีการคำนวณดูภาคผนวกที่ 2

กรณีของสหภาพยุโรปปริมาณโควต้าที่ได้รับและอัตราการขยายตัวของโควต้าในช่วงระยะเวลาการปรับตัวไม่มีผลเร่งการเปิดเสรีตามข้อตกลงของ GATT ของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งทอ ในกรณีที่มี Additional Growth Factor การส่งออกสิ่งทอไปยังสหภาพยุโรปจะใช้เวลาเพียง 17 ปีที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับหมดไปในขณะที่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มใช้เวลาเพียง 9 ปี ซึ่งจะเร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 1 ปี เท่านั้น ส่วนในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มต้องใช้เวลาถึง 23 และ 14 ปี ตามลำดับ

หากมีการเปลี่ยนแปลงค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการนำเข้าเป็น 1.24 และ 2.2 สำหรับสหรัฐฯ และ สหภาพยุโรป ในช่วงระยะเวลาการปรับตัว 10 ปี ปริมาณและอัตราการขยายตัวของโควต้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับการจัดสรรทำให้ขบวนการเปิดเสรีเร็วกว่าที่กำหนดไว้ในข้อตกลง GATT โดยในกรณีของสหรัฐฯ การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มใช้ระยะเวลาเพียง 5 ปี ที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับหมดไปทั้งในกรณีที่มี Additional Growth ซึ่งจะทำให้การเปิดเสรีการค้าสิ่งทอระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 5 ปี หรือ ปี 2542 (ค.ศ. 1999) ในขณะที่กรณีที่ไม่มี Additional Growth การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจะใช้เวลา 7 ปีที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับหมดไป

ในกรณีของสหภาพยุโรป การส่งออกสิ่งทอจะต้องใช้เวลาถึง 12 ปี และ 17 ปี ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth ที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับหมดไป ซึ่งไม่มีผลเร่งขบวนการเปิดเสรีตามข้อตกลงที่กำหนดไว้แต่อย่างใด ส่วนการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในกรณีที่มี Additional Growth จะใช้เวลาเพียง 4 ปี หรือ 2541 (ค.ศ. 1998) ซึ่งเร็วกว่าข้อตกลง GATT ถึง 6 ปี ในขณะที่กรณีที่ไม่มี Additional Growth จะใช้เวลา 10 ปี ซึ่งไม่ได้เร็วกว่าที่กำหนดไว้แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ค่าความยืดหยุ่นเส้นของอุปสงค์ของการนำเข้าในงานศึกษาของภทรจิต น่าจะประมาณค่าต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Underestimation) เนื่องจาก การประมาณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไม่ได้รวมถึงผลด้านการทดแทนของสินค้าจากประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA ที่จะส่งผลให้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์สูงขึ้นได้

ดังนั้นผลจากการศึกษาพบว่า สถานะการณ์การแข่งขันของสิ่งทอในตลาดโลกนั้นจะยังไม่เข้าสู่ภาวะการแข่งขัน ก่อนระยะเวลาการปรับตัวที่กำหนดไว้ 10 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกนี้จะยังคงอยู่ในระบบโควต้าไปจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาปรับตัว (Transition Period) ซึ่งจะมีการยกเลิกโควต้าและสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกชนิดจะกลับเข้าสู่องค์การค้าโลก

10.3 ผลกระทบต่อสวัสดิการสังคม

เนื่องจากข้อตกลง MFA เป็นรูปแบบหนึ่งของการจำกัดปริมาณการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restriction: VERs) ประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA จะเป็นผู้ได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ที่เกิดจากการกำหนดโควต้าแทนที่จะเป็นประเทศนำเข้า เพราะเป็นผู้จัดสรรโควต้าเอง ถึงแม้ว่าประเทศผู้ส่งออกจะได้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ แต่ก็เสียประโยชน์ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Dead Weight Loss) ดังนั้นประเทศผู้ส่งออกจะได้รับผลกระทบทางด้านสวัสดิการ (Welfare) เป็นบวก หรือ เป็นลบนั้นขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างสวัสดิการสังคมที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับเพิ่มขึ้นจากการจัดสรรโควต้าส่งออก หรือ ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) กับสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย (Dead Weight Loss) ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (ภาคผนวก)

ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี การเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจะส่งผลให้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ ที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับจากการจัดสรรโควต้าลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากปริมาณโควต้าที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณการซื้อขายสินค้าสิ่งทอในโลกใกล้เคียงกับสถานะที่ไม่มีการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย (Dead Weight Loss) ก็จะลดลงด้วย เนื่องจากมีการขยายปริมาณการส่งออก

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการสุทธิ (Net Welfare Effects) ที่เกิดขึ้นในช่วงของการปรับตัว (Transition Period) เปรียบเทียบกับกรณีที่มีข้อตกลงต่อไปนั้น ไม่สามารถที่จะคำนวณได้ ทั้งนี้เพราะข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับอัตราการขยายตัวของโควต้าที่ประเทศไทยจะได้รับในช่วงเวลาเดียวกันขึ้นอยู่กับผลกระทบในระดับทวิภาคีของประเทศไทยกับประเทศผู้นำเข้าเป็นช่วงๆ ไป

การคำนวณสวัสดิการสังคมในกรณีศึกษานี้จะวิเคราะห์อยู่บนแบบจำลองดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) โดยค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าและอุปทานภายในประเทศของไทยของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ -5 และ 2.15 ตามลำดับ⁸ เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ใช้ในการศึกษาสวัสดิการสังคมมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากในแต่ละการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สามารถแสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบทางสวัสดิการสังคมที่ใกล้เคียงมากขึ้น จึงทำการคำนวณ ในลักษณะของการใช้ค่าความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) โดยใช้งานศึกษา ภัทรจิต⁹ ซึ่งประมาณค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 1.24 ในกรณีของสหรัฐฯ และ เท่ากับ 2.2 ในกรณีของสหภาพยุโรป

การคำนวณผลกระทบสวัสดิการสังคมดังกล่าวข้างต้นจะคำนวณแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่มีข้อสมมติว่าตลาดการซื้อขายสิ่งทอในโลกระหว่างประเทศผู้ส่งออก และนำเข้ามีการแข่งขันสมบูรณ์ และ กรณีที่ตลาดมีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ทั้งนี้เพราะในสถานการณ์จริงนั้น จำนวนประเทศผู้ส่งออก หรือ ผู้ขาย และ ผู้ส่งออก มีจำนวนมากทั้งจำนวนประเทศที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง ซึ่งมี 34 ประเทศ และ จำนวนผู้ผลิตและผู้ส่งออกซึ่งมีมาก ในขณะที่เดียวกันประเทศผู้นำเข้านั้นมีจำนวนน้อยกว่า (3 ประเทศ) และ ด้วยจำนวนของผู้นำเข้าน้อยกว่าประเทศผู้ส่งออกจึงทำให้ประเทศผู้นำเข้ามีอำนาจทางการตลาด (Market Power) สูงกว่าประเทศผู้ส่งออกจึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะดึงค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) จากผู้ส่งออกกลับสู่ประเทศผู้นำเข้าได้บางส่วน

จากการศึกษาของ Erzan and Krishna (1991) ที่ทำการศึกษากกรณีการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของฮ่องกงไปยังสหรัฐอเมริกาภายใต้สมมติฐานความไม่สมบูรณ์ของตลาด (Imperfect Market) ให้ข้อสรุปว่า ร้อยละ 15 - 50 ของค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศฮ่องกงได้รับจากการจำกัดปริมาณการส่งออก ถูกโอนกลับไปที่ให้แก่สหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้า อันเป็นผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด ดังนั้นในการศึกษานี้จึงคำนวณสวัสดิการสังคมโดยใช้หักค่าเช่าทางเศรษฐกิจร้อยละ 15 และ 50 เป็นอัตราที่ใช้ในการคำนวณสวัสดิการสังคมที่ไทย เหตุที่ไม่สามารถคำนวณในกรณีของประเทศไทยได้นั้นก็เพราะ ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับราคาของโควตา (Quota Price) ซึ่งในกรณีของประเทศฮ่องกงนั้น

⁸ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า และ อุปทานภายในประเทศไทยที่ใช้เป็นค่าความยืดหยุ่นเหมือนกับกรณีการพิจารณาผลกระทบที่มีต่อการส่งออก

⁹ ภัทรจิต (2538)

สามารถรู้ได้ เพราะมีการประมวลโควต้า และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับโควต้าส่งออกไปยังประเทศผู้นำเข้าต่าง ๆ

ผลการคำนวณสวัสดิการสังคม (Net Welfare Effect) ภายใต้สมมุติฐานว่ามีการแข่งขันสมบูรณ์นั้น พบว่าในทั้งกรณีของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของประเทศผู้นำเข้าทั้ง 2 ประเทศ ประเทศไทยยังคงได้รับสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยสวัสดิการสังคมจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงปี 2542 (ค.ศ. 1999) (ยกเว้นกรณีสิ่งทอที่ส่งเข้าไปยังสหภาพยุโรป ที่เพิ่มขึ้นจนกระทั่งปี 2540 เท่านั้น) หลังจากนั้นแนวโน้มลดลง แต่ยังคงได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น (Net Gain) อยู่ สวัสดิการสังคมที่คำนวณได้ชี้ให้เห็นว่า ในช่วงก่อน ปี 2542 การลดลงของค่าเช่าทางเศรษฐกิจลดลงในอัตราที่ช้ากว่าสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย ทำให้สวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าปี 2537 อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี 2543 เมื่อปริมาณโควต้าที่ได้รับขยายตัวถึงระดับหนึ่ง การลดลงของค่าเช่าทางเศรษฐกิจกลับเริ่มลดลงในอัตราเร็วกว่าสวัสดิการสังคมที่สูญเสียไปส่งผลให้สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับมีแนวโน้มลดลง

10.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กรณีสิ่งทอ ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 8,723 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 703 ล้านบาทในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 870 ล้านบาท ในปี 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 900 ล้านบาท ในปี 2542 ภายหลังจากปี 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 884 ล้านบาท และ 559 ล้านบาท ในปี 2543 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 1.24 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 8,325 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 ถึงแม้ว่าค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง แต่ค่าความยืดหยุ่นที่ต่ำลงส่งผลให้การค้าสิ่งทอเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเร็วกว่ากำหนดโดยใช้ระยะเวลาเพียง 7 ปี ดังนั้นจึงทำให้สวัสดิการสังคมสุทธิโดยรวมที่ไทยได้รับเพิ่มขึ้นในกรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.24 จึงน้อยกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 6,798 ล้านบาท และในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 2,307 ล้านบาท

กรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 56,357 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 4,499 ล้านบาทในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 5,550 ล้านบาท ในปี 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 5,763 ล้านบาท ในปี 2542 ภายหลังปี 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 5,687 ล้านบาท และ 3,809 ล้านบาท ในปี 2543 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 24)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 1.24 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 53,381 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 ถึงแม้ว่าค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จาก สวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง แต่ค่าความยืดหยุ่นที่ต่ำลงส่งผลให้การค้าสิ่งทอเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเร็วกว่ากำหนด โดยใช้ระยะเวลาเพียง 7 ปี ดังนั้นจึงทำให้สวัสดิการสังคมสุทธิโดยรวมที่ไทยได้รับเพิ่มขึ้นในกรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.24 จึงน้อยกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 43,871 ล้านบาท และ ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 14,737 ล้านบาท

10.3.2 สหภาพยุโรป

กรณีสิ่งทอ ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 9,193 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 902 ล้านบาทในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 941 ล้านบาท ในปี 2538 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 943 ล้านบาท ในปี 2540 ภายหลังปี 2540 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลง เหลือ 943 ล้านบาท และ 531 ล้านบาท ในปี 2541 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 25)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 2.2 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 11,694 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่ากรณีของค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 เพราะ ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูงเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าที่ไทยในกรณีของสหภาพยุโรปมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่ากรณีของสหรัฐฯ ระยะเวลาในการเปิดเสรี (17 ปี) จึงช้ากว่าที่กำหนดไว้ตาม GATT

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 6,795 ล้านบาท และในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 1,339 ล้านบาท

กรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 33,310 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 2,631 ล้านบาทในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 3,258 ล้านบาท ในปี 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 3,394 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2542 ภายหลังปี 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 3,358 ล้านบาท และ 2,316 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2543 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 26)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 2.2 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 41,541 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่ากรณีของค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 เพราะ ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าที่ไทยในกรณีของสหภาพยุโรปมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่ากรณีของสหรัฐฯ ระยะเวลาในการเปิดเสรี (10 ปี) เท่ากับที่กำหนดไว้ตาม GATT

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 25,692 ล้านบาท และในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 7,918 ล้านบาท

11. บทสรุป

การเปิดตลาดสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีผลไม่มากนักต่อการแข่งขันในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ก่อนที่สินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกชนิดจะถูกนำกลับเข้ามาสู่ GATT ภายใต้ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ในปี 2547 (ค.ศ. 2004) ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการจำกัดปริมาณการนำเข้าอยู่แต่มีข้อแตกต่างจากการจำกัดการนำเข้าเดิมตรงที่มีการกำหนดอัตราการเพิ่มของปริมาณการนำเข้า (Quota Growth) ที่ชัดเจนแน่นอน หากพิจารณาจากส่วนแบ่งของปริมาณนำเข้ารวมแล้ว ประเทศไทยไม่มีส่วนแบ่งปริมาณนำเข้าในตลาดที่มีการจำกัดปริมาณการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นเท่าใดนัก และปริมาณนำเข้าที่เพิ่มขึ้นตามข้อตกลงนั้นไม่อยู่ในอัตราที่เพิ่มขึ้นมากพอที่จะทำให้เกิดภาวะการค้าเสรีก่อนกำหนดเวลา หรือ ก่อนปี 2547 ถึงแม้ว่าจะกำหนดสัดส่วนในการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มชนิดต่าง ๆ (Category) เข้ามาเป็น 3 ระยะเวลาในช่วงของการปรับตัวดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ไม่มีผลต่อการเปิดเสรีมากนัก ทั้งนี้เพราะ สัดส่วนจำนวนชนิดของสินค้าที่นำเข้ามาทั้ง 3 ช่วงเวลารวมกันประมาณ ร้อยละ 51 ของชนิดของสินค้าสิ่งทอ

และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า สินค้าเหล่านี้ที่นำเข้ามาสู่องค์กรการค้าโลกจะเป็นส่วนที่ไม่เคยมีการจำกัดปริมาณนำเข้ามาก่อน (ประมาณครึ่งหนึ่งของชนิดสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่านั้นที่ถูกจำกัดปริมาณนำเข้า)

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ บทเฉพาะกาลที่เรียกว่า “Safeguard” ซึ่งในข้อกำหนดนั้นระบุว่า หากประเทศผู้นำเข้ามีปัญหาในการนำเข้าจากประเทศผู้ส่งออกประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป อันเนื่องมาจากข้อตกลงในช่วงการปรับตัว ประเทศนำเข้าสามารถที่จะดำเนินการฝ่ายเดียว (Unilateral) ที่จะจำกัดปริมาณการนำเข้าได้ โดยไม่ต้องเจรจากับประเทศผู้ส่งออก ตราบใดที่มีการกำหนดอัตราเพิ่มปริมาณการนำเข้า (Quota Growth) และ การจำกัดปริมาณการนำเข้าดังกล่าว ประเทศผู้ส่งออกจะเป็นผู้จัดสรรโควตาเอง ซึ่งหมายความว่า ประเทศนำเข้านั้นยังได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจอยู่ โดยที่ประเทศนำเข้าสามารถจำกัดปริมาณการนำเข้าทำได้ตลอดช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี (จนถึงปี 2547)

สำหรับกรณีผลกระทบทางด้านสวัสดิการสังคม (Social Welfare) จากการคำนวณโดยใช้ดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยจะได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ลดลงในช่วงปรับตัวทั้งในกรณีสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งค่าเช่าทางเศรษฐกิจจะลดลงมากในช่วง 3-4 ปีสุดท้าย ของระยะเวลาการปรับตัว กล่าวคือ ตั้งแต่ช่วงปี 2547 เป็นต้นไป ซึ่งในช่วงนั้นการแข่งขันจากประเทศต่าง ๆ จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นระยะเวลาที่อัตราการเพิ่มของปริมาณการนำเข้าสะสมสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามหากคำนึงความไม่สมบูรณ์ของตลาดการซื้อขายสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในโลกซึ่งมีลักษณะที่ผู้ซื้อมีอำนาจในการตลาด (Market Power) มากกว่าผู้ขาย เพราะผู้ซื้อมีจำนวนน้อยราย ส่งผลให้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนกลับไปยังประเทศผู้นำเข้า ในการศึกษาที่พยายามที่จะประเมินค่าโดยใช้อัตราส่วนของการโอนค่าเช่าทางเศรษฐกิจกลับโดยใช้อัตราส่วนในกรณีของประเทศฮ่องกง¹⁰ ซึ่งทำการศึกษาโดย Erzan and Krishna (1991) นั้น พบว่าประมาณร้อยละ 15-50 ค่าเช่าทางเศรษฐกิจถูกนำกลับไปยังประเทศผู้นำเข้า ซึ่งถ้าเป็นประมาณร้อยละ 15 ประเทศไทยยังมีผลสุทธิทางสวัสดิการเป็นบวกอยู่ นั่นคือ มีผลได้จากการกำหนดโควตา (Net Welfare Gain) แต่ถ้าวการโอนค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) กลับสู่

¹⁰ ในกรณีของประเทศไทย ไม่สามารถที่จะคำนวณค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ถูกนำกลับไปยังประเทศผู้นำเข้าได้ เพราะการจัดสรรโควตาส่งออก ไม่มีการประมูลเช่นเดียวกับประเทศฮ่องกง การประมูลโควตาส่งออกทำให้ทราบถึงราคาของโควตา (Quota Price) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการคำนวณหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่สูญเสียไป

ประเทศนำเข้าสูงถึงร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสุทธิทางสวัสดิการ (Net Welfare Loss) ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างที่ได้อาคาการณกันไว้

โดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าสภาพการแข่งขันของสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลกจะเริ่มมีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลัง 2547 (ค.ศ.2000) เป็นต้นไป ทั้งนี้เพราะประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ได้รับจัดสรรปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งโดยแท้จริงแล้วช่วงนี้สามารถเรียกได้ว่าเป็นช่วงการปรับตัวของประเทศผู้ส่งออกเช่นกัน ประเทศผู้ส่งออกบางประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันต่ำในตลาดโลก ยังคงสามารถส่งออกอยู่ได้ เพราะประเทศคู่แข่งถูกจำกัดปริมาณการนำเข้า และยังมีค่าเช่าทางเศรษฐกิจเป็นส่วนช่วยให้สามารถส่งออกไปได้ถึงแม้ว่าต้นทุนการผลิตในประเทศนั้น ๆ สูงกว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญอื่น ๆ

ในกรณีของประเทศไทยนั้นในช่วงปรับตัวนั้นคงจะยังสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้ แต่ในระยะยาวนั้น ความสามารถในการแข่งขันเริ่มจะลดลง ทั้งนี้เพราะ ค่าจ้างแรงงานในประเทศสูงขึ้นเป็นลำดับ ในทางเศรษฐศาสตร์นั้นถึงแม้ว่าค่าจ้างแรงงานจะเพิ่มขึ้น หากแรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิต (Productivity) สูงขึ้นด้วย (กรณีที่ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงาน (Productivity) ประเทศไทยก็ยังสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ในส่วนสินค้าสิ่งทอนั้น ถึงแม้ว่าค่าจ้างแรงงานจะเพิ่มขึ้นมาก อุตสาหกรรมสิ่งทอก็สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือ ใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่ใช้สัดส่วนของทุน (Capital) ที่สูงขึ้น โดยใช้สัดส่วนของแรงงานน้อยลงได้ เพราะในอุตสาหกรรมนี้มีเทคโนโลยีให้เลือกได้หลายแบบ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยเปลี่ยนเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตให้ทันสมัยขึ้น อุตสาหกรรมยังคงรักษาความสามารถในการแข่งขันต่อไปได้ ยิ่งไปกว่านั้นหากสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมฟอกย้อมและแต่งพิมพ์ที่มีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้มูลค่าในการส่งออกของอุตสาหกรรมนี้สูงขึ้น และแข่งขันกับต่างประเทศได้ดีขึ้นด้วย

สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ถึงแม้ว่าจะไม่มีเทคโนโลยีที่จะให้เลือกใช้เช่นเดียวกับกรณีสิ่งทอ ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาทิในกรณีของ CAD (Computer Aided Design) และ CAM (Computer Aided Management) นั้นเป็นเทคโนโลยีที่จะช่วยในการลดการสูญเสียที่จะเกิดมาจากการผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมากกว่า ที่จะเป็นการนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานที่ใช้ในสายการผลิต การใช้แรงงานยังคงเป็นหลักในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมชนิดนี้ อยู่ ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจึงเป็นตัวประกอบที่สำคัญในการที่จะรักษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้โดยให้มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการผลิตสินค้าที่มีความยากในการตัด

เย็บมากขึ้น (Upgrade) และการส่งเสริมให้มีการออกแบบ (Design) ซึ่งจะมีส่วนช่วยรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้

จากสภาพการแข่งขันที่มีการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกดังกล่าว บทบาทของรัฐบาลในการที่จะเอื้ออำนวยให้อุตสาหกรรมนี้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ต่อไป ควรจะเน้นไปในด้านเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม โดยในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนั้น การสนับสนุนให้และส่งเสริมให้เอกชนผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมนี้มีการฝึกฝีมือแรงงานของตนเอง (In House Training) ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่เฉพาะอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่านั้นแต่รวมไปถึงสิ่งทออื่น ๆ เช่นกัน การอนุญาตหักภาษีในกรณีของค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมเป็นนโยบายของรัฐซึ่งได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว โดยกรมสรรพากรอนุญาตให้หักภาษีได้ 1.5 เท่าของค่าใช้จ่าย แต่กระบวนการในการจะใช้แรงจูงใจยังทำได้ยาก ทำให้มาตรการยังผลเท่าที่ควรรัฐบาลจึงควรที่จะเข้ามาดูแลในเรื่องของขั้นตอนในการดำเนินนโยบายในส่วนนี้ให้มีประสิทธิผลมากขึ้น

ในส่วนของภาษีนำเข้านั้น ถึงแม้ว่าจะมีการปรับโครงสร้างภาษีนำเข้าแล้ว แต่อัตราภาษียังคงเหลืออยู่ในอัตราที่สูงอยู่ เพราะ โครงสร้างการคุ้มครองอุตสาหกรรมต้นน้ำในอุตสาหกรรมสิ่งทอรวมไปถึงอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ อาทิ Corpelactum EG และ PTA ยังได้รับการคุ้มครองอยู่ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้รวมถึงภาษีนำเข้าในวัตถุดิบอื่น ๆ ในขั้นตอนการผลิตตั้งแต่เส้นใย ด้วยผ้าผืน ฯลฯ ถึงแม้ว่าในกรณีสินค้าส่งออกสามารถคืนภาษีวัตถุดิบตามมาตรา 19 ทวิ แต่การขอคืนภาษียังทำให้เกิดต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งเกิดจากกระบวนการในทางปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งในกรณีของสิ่งทอนั้นจะเป็นภาระมากขึ้นในอนาคต เพราะการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้จะมีสูงมากในตลาดโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อช่วงของการปรับตัวสิ้นสุดลง นอกจากนี้แล้วความสอดคล้องและคงเส้นคงวา (Consistency) ของโครงสร้างภาษีในกรณีของอะไหล่เครื่องจักรสิ่งทอยังอยู่ในระดับที่สูง ในขณะที่ภาษีนำเข้าเครื่องจักรสิ่งทอได้ปรับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 5

ดังนั้นในส่วนของนโยบายรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มควรมุ่งเน้นที่จะลดอุปสรรคในการแข่งขันที่เกิดขึ้น จากความไม่สอดคล้องของนโยบาย (Inconsistency) และมาตรการจูงใจให้เอกชนเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานให้สูงขึ้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้อุตสาหกรรมนี้สามารถปรับตัว และ แข่งขันได้ในตลาดโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1
มูลค่าเพิ่มและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย
ในปี 2508 - 2537

ปี	มูลค่าเพิ่ม (ล้านบาท)			สัดส่วนต่อภาคหัตถอุตสาหกรรม (ร้อยละ)		
	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	รวม	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	รวม
2518	10,326	5,864	16,190	18.2	10.4	28.6
2523	18,259	11,160	29,419	12.8	7.8	20.6
2528	24,222	24,871	49,093	10.5	10.7	21.2
2533	60,366	61,687	122,053	10	10.5	20.5
2534	68,118	79,850	147,968	9.9	11.1	21.9
2535	75,121	88,468	163,589	9.8	10.1	19.9
2536	70,622	99,497	176,119	8.8	9.3	18.1
2537p	83,399	116,701	200,100	8.4	9	17.3

หมายเหตุ : p ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2
อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2508-2537

หน่วย : ร้อยละ

ช่วงเวลา	ภาคหัตถอุตสาหกรรม	อุตสาหกรรม สิ่งทอและเสื้อ ผ้าเครื่องนุ่งห่ม	อุตสาหกรรม สิ่งทอ	อุตสาหกรรม เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2518-2522	17	18	20	16
2523-2527	14	12	9	16
2528-2532	17	18	19	17
2533	15.7	10.9	6.3	15.8
2534	11.7	14.2	10	18.3
2535	11.3	5.7	10	1.9
2536	11.1	1.2	0	2.4
2537p	9.3	4.5	4.2	4.8

หมายเหตุ : p ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3
การจ้างงานและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2528 - 2537

หน่วย : พันคน

ปี	จำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม	สัดส่วนร้อยละต่อการจ้างงานรวมภาค หัตถอุตสาหกรรม
2528	624	30.2
2533	975	31.1
2534	1,038	32.3
2535	1,071	29.8
2536	1,101	27.8
2537	1,123	29

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4
จำนวนแรงงานและสัดส่วนขององค์ประกอบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2532-2536

หน่วย : พันคน

	2532	2533	2534	2535	2536	2537
อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	688 (78)	770 (79)	813 (78)	827 (77)	846 (77)	863 (77)
อุตสาหกรรมทอและปักผ้า	94 (11)	103 (11)	112 (11)	121 (11)	127 (12)	130 (12)
อุตสาหกรรมปั่นด้าย	49 (6)	51 (5)	57 (6)	61 (6)	61 (6)	62 (6)
อุตสาหกรรมฟอกย้อมและแต่ง- สำเร็จ	38 (4)	39 (4)	41 (4)	46 (4)	49 (4)	51 (4)
อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์	11 (1)	12 (1)	14 (1)	16 (2)	16 (1)	17 (1)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงสัดส่วนร้อยละต่อการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม
ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 5
มูลค่าการส่งออกและสัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2513-2537

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่าการส่งออก	สัดส่วนร้อยละต่อการส่งออกรวม
2513	1,075	7
2518	3,567	7
2523	12,616	9
2528	26,950	14
2533	89,300	15
2534	114,969	16
2535	123,183	14
2536	123,067	13
2537	141,146	12

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 6
อัตราการขยายตัวมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2513-2535

หน่วย : ร้อยละต่อปี

ช่วงเวลา	อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย	ภาคตัดอุตสาหกรรมโดยรวม
2513-2517	40	29
2518-2522	27	17
2523-2527	16	54
2528-2532	28	24
2533	14	14
2534	29	23
2535	4	14
2536	3	13
2537	15	21

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 7
องค์ประกอบการส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย 2531-2537

หน่วย : ล้านบาท				
ปี	เส้นใย	เส้นด้าย	ผ้าผืน	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2531	512 (0.8)	4,392 (7)	10,211 (17)	45,204 (73)
2532	1,830 (2.3)	4,057 (5)	11,550 (15)	58,723 (75)
2533	2,034 (2.3)	5,436 (6)	12,733 (14)	66,620 (75)
2534	2,699 (2.3)	6,401 (6)	15,406 (13)	87,691 (76)
2535	2,683 (2.3)	6,825 (6)	17,348 (15)	89,387 (75)
2536	2,817 (2.3)	7,573 (6.2)	18,172 (15)	89,387 (75)
2537	3,912 (2.8)	11,702 (8.3)	19,346 (14)	103,129 (73)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงสัดส่วนเทียบกับการนำเข้ารวมของสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 8
ดุลการค้าสิ่งทอของไทยในช่วงปี 2523-2537

หน่วย : ล้านบาท			
ปี	การนำเข้า	การส่งออก	ดุลการค้า
2513	15	16	1
2518	45	1,039	994
2523	6,950	12,616	5,666
2528	12,233	26,950	14,717
2529	14,214	35,009	20,795
2530	22,893	54,333	31,440
2531	26,018	65,998	39,980
2532	34,384	82,813	48,429
2533	33,434	89,300	55,866
2534	38,749	114,969	76,220
2535	41,974	119,081	77,107
2536	40,715	123,067	82,352
2537	44,560	141,146	96,586

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 9 ก
องค์ประกอบการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย 2531-2537

หน่วย : ล้านบาท				
ปี	เส้นใย	เส้นด้าย	ผ้าผืน	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
2531	9,951 (44)	4,805 (21)	7,793 (34)	58.8 (0.3)
2532	13,009 (43)	6,179 (21)	10,558 (35)	92.9 (0.3)
2533	15,275 (46)	5,471 (16)	12,320 (37)	182 (0.5)
2534	18,433 (48)	4,912 (13)	14,992 (39)	220 (0.6)
2535	17,818 (42)	5,000 (12)	18,664 (45)	345 (0.8)
2536	14,595 (36)	4,746 (12)	20,788 (51)	419 (1)
2537	17,223 (39)	5,265 (12)	21,230 (48)	621 (1.4)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงสัดส่วนเทียบกับการนำเข้ารวมของสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 9 ข
จำนวนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2533 - 2537

หน่วย : โรงงาน					
อุตสาหกรรม	2533	2534	2535	2536	2537
อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	1,796	2,029	2,211	2,530	2,787
อุตสาหกรรมทอผ้า	544	642	666	708	729
อุตสาหกรรมถักผ้า	494	560	589	648	692
อุตสาหกรรมปั่นด้าย	96	115	126	131	141
อุตสาหกรรมฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ	249	276	324	395	426
อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์	9	11	13	16	16

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 10
จำนวนเครื่องจักรที่ติดตั้งในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย
2531-2537

หน่วย : ล้านบาท

ปี	อุตสาหกรรม			
	ปั่นด้าย (แกน)	ทอผ้า (กี่)	ถักผ้า (เครื่อง)	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (จักร)
2531	2,581,250 (24.8)	103,014 (9.9)	69,157 (7)	462,680 (20)
2532	2,740,400 (6.2)	107,305 (4.2)	80,383 (16)	545,842 (18)
2533	2,888,700 (5.4)	115,861 (8)	90,631 (13)	636,208 (17)
2534	3,363,216 (16)	124,315 (7)	107,028 (18)	732,799 (15)
2535	3,594,806 (6.9)	129,283 (4)	111,243 (4)	745,343 (2)
2536	3,677,766 (2.3)	133,733 (3.5)	114,398 (2.8)	764,229 (1)
2537p	3,824,966 (4)	135,176 (1)	115,673 (1.1)	771,495 (1)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับปีก่อน
 p ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 11

โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย 2523-2537

ปี 2523	สัดส่วน (%)	ปี 2528	สัดส่วน (%)
1. สหภาพยุโรป	37	1. สหรัฐอเมริกา	42
2. สหรัฐอเมริกา	26	2. สหภาพยุโรป	22
3. สหรัฐอาหรับเอมิเรสต์	7	3. ซาอุดีอาระเบีย	7
4. ซาอุดีอาระเบีย	6	4. สหรัฐอาหรับเอมิเรสต์	4
รวม 4 ประเทศ	76	รวม 4 ประเทศ	75
ปี 2533	สัดส่วน (%)	ปี 2537	สัดส่วน (%)
1. สหภาพยุโรป	28	1. สหรัฐอเมริกา	24
2. สหรัฐอเมริกา	19	2. สหภาพยุโรป	14.4
3. ญี่ปุ่น	7	3. ญี่ปุ่น	8.9
4. ซาอุดีอาระเบีย	6	4. โปแลนด์	7
รวม 4 ประเทศ	60	รวม 4 ประเทศ	54.3

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 12
โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของผ้าผืนของไทย 2523-2537

ปี 2523	สัดส่วน (%)	ปี 2528	สัดส่วน (%)
1. สหภาพยุโรป	41	1. สหภาพยุโรป	31
2. ตะวันออกกลาง	14	2. อาเซียน	15.7
3. เอเชียตะวันออก	11	3. สหรัฐอเมริกา	15.6
4. อาเซียน	10	4. ตะวันออกกลาง	8.3
รวม 4 ประเทศ	77	รวม 4 ประเทศ	70.6
ปี 2533	สัดส่วน (%)	ปี 2537	สัดส่วน (%)
1. สหภาพยุโรป	23	1. สหรัฐอเมริกา	15.7
2. สหรัฐอเมริกา	12	2. สหภาพยุโรป	14.5
3. สิงคโปร์	11	3. สิงคโปร์	10.6
4. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	11	4. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	7
รวม 4 ประเทศ	57	รวม 4 ประเทศ	47.8

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 13
โครงสร้างตลาดส่งออกที่สำคัญของเส้นด้ายของไทย 2523-2537

ปี 2523	สัดส่วน (%)	ปี 2528	สัดส่วน (%)
1. อาเซียน	33	1. สหรัฐอเมริกา	18
2. เอเชียตะวันออก	23	2. สหภาพยุโรป	17
3. ออสเตรเลีย	4	3. อาเซียน	16
4. ญี่ปุ่น	3	4. ออสเตรเลีย	11
รวม 4 ประเทศ	67	รวม 4 ประเทศ	62
ปี 2533	สัดส่วน (%)	ปี 2537	สัดส่วน (%)
1. สหภาพยุโรป	44	1. สหภาพยุโรป	17.5
2. สหรัฐอเมริกา	14	2.ฮ่องกง	16.4
3. ฮ่องกง	11	3. ออสเตรเลีย	8.9
4. ออสเตรเลีย	8	4. สหรัฐอเมริกา	7.4
รวม 4 ประเทศ	77	รวม 4 ประเทศ	50.2

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 14
ลำดับการพัฒนาของ MFA

Agreements	Period	Product Included	Quota Growth*	Import Regulations
STA	1961-62	Cotton	n.a.	- Quantity restrictions on specific Suppliers in case of market disruption
LTA	1963-73	Cotton Products with 50% cotton	> 5%	- as above
MFA I	1974-77	Cotton, wool and synthetic fibre	> 6%	- Flexibility provisions provided
MFA II	1978-82	same as MFA-I	0.5-10%	- Basket Extraction - Reasonable Departure - Flexibility Provisions
MFA III	1982-86	same as MFA-I	0.001-6%	- Basket Extraction - Anti-surge - Reasonable Departure Suspended - Flexibility Provisions Suspended
MFA IV	1986-91	Extended to linen, ramie and blended silk for the United States	0.001-7%	- Reasonable Departure Restored - Reintroduction of Flexibility Provisions - Anti-Surge - Basket Extraction

Note : * minimum level applied to important categories and maximum level applied to low utilized categories or redundant categories

STA = Short-term Arrangement

LTA = Long-term Arrangement

MFA = Multi-fibre Arrangement

Source : Suphachalasai 1989

ตารางที่ 15
การแบ่งปันโควต้าของประเทศสมาชิก MFA ที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกในปี 2537

ประเทศ	ร้อยละการแบ่งปันของการจัดสรรโควต้า เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม		
	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	แคนาดา
กลุ่มประเทศอาเซียน			
อินโดนีเซีย	4.4	2.9	4.3
มาเลเซีย	2.9	1.9	3.8
ฟิลิปปินส์	7.9	4	4
สิงคโปร์	3.2	2.4	2.4
ไทย	3.9	3.3	4.2
กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก			
ฮ่องกง	17	18.6	13.2
เกาหลีใต้	11.2	11	14.3
ไต้หวัน	13.3	6	14.6
ประเทศอื่นๆ ในเอเชีย			
สาธารณรัฐประชาชนจีน	13.4	30	21.2
อินเดีย	3	7.8	2.2
ปากีสถาน	2.2	5.9	4.2
ประเทศในลาตินอเมริกา			
บราซิล	1	1.1	0.5
เม็กซิโก	0.3	0	0
อาเจนตินา	0	0	0

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 16
การแบ่งปันโควต้าของประเทศสมาชิก MFA ที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกในปี 2537

ประเทศ	ร้อยละการแบ่งปันของการจัดสรรโควตาส่งทอ		
	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	แคนาดา
กลุ่มประเทศอาเซียน			
อินโดนีเซีย	5	7.5	0
มาเลเซีย	7.8	3	0.3
ฟิลิปปินส์	0.6	0	0
สิงคโปร์	0.3	0.6	0.3
ไทย	7.9	6.7	1.1
กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก			
ฮ่องกง	4.9	4.6	15
เกาหลีใต้	8	7.4	24
ไต้หวัน	12.6	7.4	11
ประเทศอื่นๆ ในเอเชีย			
สาธารณรัฐประชาชนจีน	15.5	13.7	27
อินเดีย	5.2	16.2	4
ปากีสถาน	7.8	13.4	2.5
ประเทศในลาตินอเมริกา			
บราซิล	6.1	13.6	5.4
เม็กซิโก	3.8	0	0
อาเจนติน่า	0	3.9	0

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 17
กระบวนการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย
ระหว่างระยะเวลา Transitional Period 10 ปี

ขั้นตอนที่	ช่วงเวลา	สัดส่วนการเปิดเสรี (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัวของอัตรา การขยายตัวโควต้า (ร้อยละ)
1.	1995-1997	16	16
2.	1998-2000	17	25
3.	2001-2004	18	27

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 18
ปริมาณและสัดส่วนโควตาส่งท่อนำเข้าสหรัฐอเมริกา
ของปี พ.ศ. 2537 (1994) และ 2547 (2004)

กลุ่มประเทศ	2537		2547 กรณีที่มี Additional Growth		2547 กรณีที่ไม่มี Additional Growth	
	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน
Latin America	407	10	963	12	720	11
East Asia	2,549	63	4,221	54	3,682	57
Asia NICs	1,038	26	1,346	17	1,277	20
China	629	15	840	11	840	13
ASEAN	882	22	2,035	26	1,565	24
Thailand	321	8	730	9	564	9
South Asia	554	14	1,332	17	1,011	16
Others	556	14	1,316	17	1,003	16
รวม	4,066		7,832		6,416	

* ปริมาณ 1,000,000 Square Metres Equivalent (SME)

** สัดส่วน ร้อยละ

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 19
ปริมาณและสัดส่วนโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนำเข้าสหรัฐอเมริกาของ
ปี พ.ศ. 2537 (1994) และ 2547 (2004)

กลุ่มประเทศ	2537		2547 กรณีที่มี Additional Growth		2547 กรณีที่ไม่มี Additional Growth	
	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน
Latin America	126	2	277	3	212	3
East Asia	4,278	79	6,372	70	5,665	73
Asia NICs	2,254	42	2,517	28	2,439	32
China	727	13	1,024	11	1,024	13
ASEAN	1,209	22	2,604	29	2,042	26
Thailand	209	4	466	5	362	5
South Asia	739	14	1,798	20	1,359	18
Others	279	5	633	7	485	6
รวม	5,423		9,080		7,721	

* ปริมาณ 1,000,000 Square Metres Equivalent (SME)

** สัดส่วน ร้อยละ

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 20
ปริมาณและสัดส่วนโควตาส่งท่อนำเข้าสหภาพยุโรป
ของปี พ.ศ. 2537 (1994) และ 2547 (2004)

กลุ่มประเทศ	2537		2547 กรณีที่มี Additional Growth		2547 กรณีที่ไม่มี Additional Growth	
	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน
Latin America	154	19	270	21	224	20
East Asia	401	51	624	49	568	51
Asia NICs	151	19	217	17	200	18
China	108	14	163	13	163	15
ASEAN	141	18	242	19	204	18
Thailand	53	6.7	85	6.7	73	6.6
South Asia	233	30	381	30	325	29
Others	0	0	0	0	0	0
รวม	789		1,275		1,118	

* ปริมาณ 1,000 tons

** สัดส่วน ร้อยละ

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 21
ปริมาณและสัดส่วนโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนำเข้าสหภาพยุโรป
ของปี พ.ศ. 2537 (1994) และ 2547 (2004)

กลุ่มประเทศ	2537		2547 กรณีที่มี Additional Growth		2547 กรณีที่ไม่มี Additional Growth	
	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน	ปริมาณ	สัดส่วน
Latin America	6.6	1	11.8	1	9.8	1
East Asia	529	84	784	79	705	81
Asia NICs	225	36	286	27	267	31
China	189	30	262	26	262	30
ASEAN	91	14	207	21	148	17
Thailand	21	3	48	5	36	4
South Asia	95	15	197	20	154	18
Others	0	0	0	0	0	0
รวม	630		993		870	

* ปริมาณ 1,000 tons

** สัดส่วน ร้อยละ

ที่มา : International Textiles and Clothing Bureau (ITCB)

ตารางที่ 22

ระยะเวลาที่ราคาของผู้บริโภคจ่ายเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับกรณีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์และอุปทานของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

รายการ	ระยะเวลาที่ราคาของผู้บริโภคจ่ายเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับ (ปี)			
	สหรัฐอเมริกา		สหภาพยุโรป	
	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 1.24$	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 2.2$
สิ่งทอ (Textiles)				
1. กรณีมี Additional Growth	9	5	17	12
2. กรณีไม่มี Additional Growth	14	7	23	17
เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (Clothings)				
1. กรณีมี Additional Growth	9	5	9	6
2. กรณีไม่มี Additional Growth	14	7	14	10

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 23

สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกสิ่งทอไปสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 1994 - 2004

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare)			
	ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า		Imperfect-Market	
	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 1.24$	กรณีร้อยละ 15	กรณีร้อยละ 50
2537	703	1,157	480	43
2538	773	1,193	553	-41
2539	829	1,216	615	-116
2540	870	1,224	663	-181
2541	894	1,214	697	-236
2542	900	1,185	713	-279
2543	884	0	711	-308
2544	845	0	688	-322
2545	780	0	642	-318
2546	686	0	569	-296
2547	559	0	467	-253
รวม	8,723	8,164	6,798	-2,307

หมายเหตุ : กรณีของค่าความยืดหยุ่นการนำเข้าเท่ากับ 1.24 ค่าสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare) ในปี 2543 เป็นต้นไป เท่ากับ 0 เป็นปีที่การค้าสิ่งทอเข้าสู่ระบบการค้าเสรีแล้ว

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 24

สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกเสื้อผ้าไปสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 2537 - 2547

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare)			
	ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า		Imperfect-Market	
	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 1.24$	กรณีร้อยละ 15	กรณีร้อยละ 50
2537	4,449	7,406	3,067	276
2538	4,933	7,634	3,526	-245
2539	5,287	7,780	3,915	-715
2540	5,550	7,834	4,224	-1,128
2541	5,713	7,784	4,442	-1,476
2542	5,763	7,619	4,560	-1,752
2543	5,687	7,325	4,565	-1,946
2544	5,470	0	4,444	-2,050
2545	5,097	0	4,183	-2,053
2546	4,549	0	3,767	-1,942
2547	3,809	0	3,178	-1,707
รวม	56,357	45,946	43,871	-14,737

หมายเหตุ : กรณีของค่าความยืดหยุ่นการนำเข้าเท่ากับ 1.24 ค่าสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare) ในปี 2544 เป็นต้นไป เท่ากับ 0 เป็นปีที่การค้าส่งต่อเข้าสู่ระบบการค้าเสรีแล้ว

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 25
สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกสิ่งทอไปสหภาพยุโรป ระหว่างปี 2537 - 2547

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare)			
	ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า		Imperfect-Market	
	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 2.2$	กรณีร้อยละ 15	กรณีร้อยละ 50
2537	902	1,266	609	74
2538	927	1,266	646	10
2539	941	1,254	673	-47
2540	943	1,230	689	-96
2541	931	1,192	693	-137
2542	906	1,140	685	-169
2543	865	1,073	663	-192
2544	809	989	627	-205
2545	735	888	576	-206
2546	643	768	509	-197
2547	531	628	424	-175
รวม	9,133	11,694	6,795	-1,339

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 26
สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับจากการส่งออกเสื้อผ้าไปสหภาพยุโรป ระหว่างปี 2537 - 2547

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Welfare)			
	ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า		Imperfect-Market	
	$\eta_d = 5$	$\eta_d = 2.2$	กรณีร้อยละ 15	กรณีร้อยละ 50
2537	2,631	3,801	1,759	227
2538	2,888	3,977	2,033	-36
2539	3,099	4,106	2,266	-320
2540	3,258	4,181	2,452	-570
2541	3,359	4,197	2,586	-783
2542	3,394	4,148	2,663	-955
2543	3,358	4,025	2,675	-1,080
2544	3,241	3,821	2,615	-1,154
2545	3,035	3,526	2,475	-1,170
2546	2,730	3,132	2,248	-1,122
2547	2,316	2,627	1,923	-1,004
รวม	33,310	41,541	25,692	-7,918

ที่มา : จากการคำนวณ

Bibliography

- Erzan, Refik, Krishma, Kala and Ling Hui Tan (1991). "Rent Sharing in the Multi-fibre Arrangement : Theory and Evidence from US Apparel Imports from Hong Kong". World Bank Working Paper WPs 597, World Bank, Washington D.C.
- GATT (1994). Final Act Embodying The Result of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiation, Marrakesh.
- Hamilton, C. (1986). Restrictiveness and International Transmission of the "New" Protectionism, Seminar Paper No. 367, Institute for International Economic Studies, Stockholm.
- Hiranyakit, Kongkrit (1986). Sales Taxes and Industrial Development, unpublished M.A. Thesis, Thammasat University, Bangkok.
- Koomsup, Praipol (1973). Trade Protection and Industrialization in Thailand : A Case Study of the Textile Industry, unpublished M.A. Thesis Thammasat University, Bangkok.
- Santikarn, Mingsan (1977). Technology Transfer: A Case Study of Textile Industry in Thailand, unpublished Ph.D. Dissertation, The Australian National University, Canberra.
- Suphachalasai, Suphat (1989). The Effects of the Multi-Fibre Agreement (MFA) and Government Policy on the Thai Clothing and Textiles, unpublished Ph.D. Dissertation, The Australian National University, Canberra.
- Suphachalasai, Suphat (1992). The Structure of the Textile Industry and the Government Policy in Thailand, The 1992 Year-end Conference, Thailand Development Research Institute, Bangkok.
- Suphachalasai, Suphat (forthcoming). Scope of Trading System in Agreement on Textiles and Clothing, Hughes Corbet (eds), The University of Michigan Press, Michigan.

Suphachalasai, Suphat (1994). "Thailand's Clothing and Textile Exports". ISEAS Occasional Paper No. 89, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore.

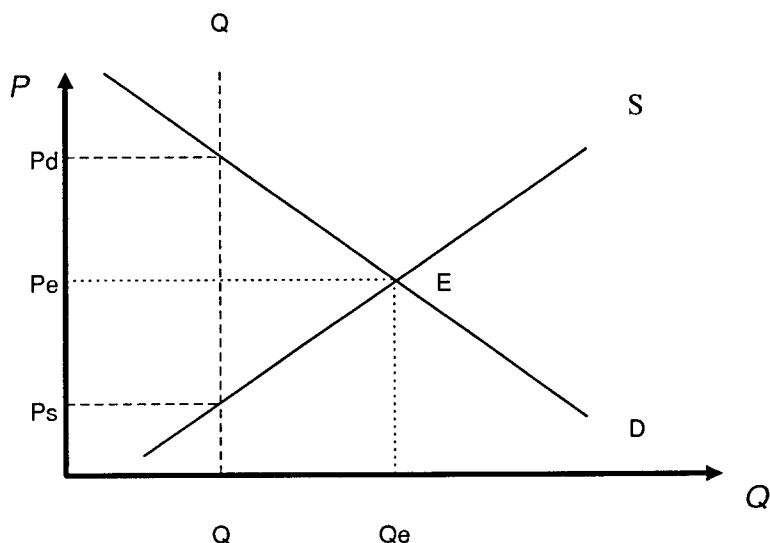
ภาคผนวก

ผลกระทบของช่วงระยะเวลาการปรับตัว (Transitional Period)

ในการยกเลิกโควตาส่งออก

จากผลการประชุมข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า หรือแกตต์รอบ อูรุกวัย ประเทศสมาชิกได้ตกลงที่จะนำสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่กระบวนการเปิดเสรีในช่วงเวลา 10 ปี นับแต่กลางปี 2538 ถึงปี 2547 โดยในปี 2549 การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะกลับเข้าสู่ระบบการค้าเสรีโดยสมบูรณ์

ดังนั้นผลกระทบของช่วงระยะเวลาการปรับตัว (2538-2547) จะขึ้นอยู่กับอัตราการนำสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่ระบบการค้าเสรี ว่าอัตราการนำสินค้าเข้าสู่การค้าเสรีนั้นเร็วจนทำให้การเสรีก่อนปี 2547 หรือไม่ เนื่องจากก่อนหน้านี้ สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบางส่วนถูกกีดกันการนำเข้าโดยการจำกัดปริมาณนำเข้า หรือโควตา ทำให้เกิดส่วนต่างระหว่างราคาสำหรับผู้บริโภคต้องจ่ายและราคา que ผู้ผลิตได้รับตามรูป

กำหนดให้เส้นที่แสดงความต้องการในการนำเข้าสินค้าสิ่งทอ คือ D (Demand for Import) และเส้น S เป็นเส้นอุปทานในการตอบสนองต่อการส่งออก (Supply for Export) ซึ่งในกรณีที่มีโควตานำเข้า ปริมาณนำเข้าจะเป็นเส้น QQ ซึ่งเป็นปริมาณที่เท่ากับปริมาณการนำเข้าที่กำหนดไว้ (quota) ราคาสินค้าสิ่งทอที่ส่งออกจะเท่ากับ P_d ส่วนราคา que ผู้ผลิตได้รับจะเท่ากับ P_s

หากกระบวนการทยอยเปิดเสรีระหว่างช่วงระยะเวลาการปรับตัว (Transitional period) จะมีผลกระทบก็เมื่อราคาจากผู้ผลิตได้รับ กับราคาและผู้บริโภคต้องจ่ายเท่ากันในช่วงระยะเวลาก่อนปี 2547 หรือ การที่เส้น QQ ขยับเข้ามาจนถึงจุด E ซึ่งเป็นระดับราคาสินค้าที่จะมีการค้าเสรี (P_e) และปริมาณการส่งออกเท่ากับ Q_e

จากรูป สามารถทำการคำนวณระยะเวลาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

สมมติให้	ราคาจากผู้บริโภคต้องจ่ายในปี ค.ศ. 1994 เท่ากับ	P_d^{1994}	บาท/หน่วย
	ราคาจากผู้ผลิตได้รับในปี ค.ศ. 1994 เท่ากับ	P_s^{1994}	บาท/หน่วย

ความแตกต่างของราคา P_d และ P_s เกิดจาก 2 ส่วน

1. การจำกัดปริมาณนำเข้า (import quota) โดยทำการคำนวณเทียบเท่าเป็นอัตราภาษี t_Q %
2. อัตราภาษีนำเข้าปกติในส่วนที่นอกเหนือไปจากปริมาณการนำเข้าที่จำกัดไว้ เท่ากับ t_T %

$$\text{ดังนั้น} \quad P_d^{1994} = P_s^{1994} (1+t_Q)(1+t_T)$$

$$\text{โดยที่} \quad P_d^{1994} = \frac{\text{Total Export Value}}{\text{Total Quota Quantity}}$$

ราคาจากผู้บริโภคต้องจ่ายในปี ค.ศ. 1995 (P_d^{1995}) จะเป็นไปตามฟังก์ชันอุปสงค์ (demand function) ฟังก์ชันเดียวกันกับ P_d^{1994}

$$\text{สมมติ} \quad \eta_d = \frac{\% \Delta Q_d}{\% \Delta P_d}$$

$$Q_d = Q_{\text{quota}} \text{ หรือ } Q$$

$$\text{ดังนั้น} \quad \% \Delta P_d = \frac{\% \Delta Q_d}{\eta_d}$$

$$\frac{P^{1995}}{P^{1994}} - 1 = \frac{1}{\eta_d} \left[\text{Quota Growth} \right]$$

$$P_d^{1995} = P_d^{1994} \left[1 + \frac{\text{Quota Growth}}{\eta_d} \right]$$

ราคาของผู้ผลิตได้รับในปี 1995 (P_s^{1995}) จะเป็นไปตามฟังก์ชันอุปทาน (supply function) ฟังก์ชันเดียวกันกับ P_s^{1994}

ข้อสมมติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. Demand และ Supply function เป็น Constant Elasticity Function
2. โควตามีการขยายตัวในอัตราเท่ากันทุกๆ ปี

การคำนวณผลกระทบในช่วงการปรับตัว

$$P_d^{1994+t} = P_d^{1994} \left[1 + \frac{\text{Quota Growth}}{\eta_d} \right]^t$$

$$P_s^{1994+t} = P_s^{1994} \left[1 + \frac{\text{Quota Growth}}{\eta_s} \right]^t$$

เมื่อราคาของผู้บริโภคต้องจ่ายเท่ากับราคาของผู้ผลิตได้รับ จะเป็นไปตามเงื่อนไข

$$P_d^{1994+t} = P_s^{1994+t}$$

จากเงื่อนไขดังกล่าวจะได้

$$(1+t_T)(1+t_Q) \left[1 + \frac{g}{\eta_d} \right] = \left[1 + \frac{g}{\eta_s} \right]$$

take natural logarithm แล้วแก้สมการ โดยให้ t เป็นตัวแปรตัวหนึ่ง

ตัวอย่างการคำนวณ

กรณีของการส่งออกสิ่งทอไปสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่มี Additional Growth Factor และ Elasticity of Demand for Import เท่ากับ 5

$$t = \frac{\ln(1 + 0.2)(1 + 0.36)}{\ln\left[1 + \frac{0.086}{2.15}\right] / \left[1 - \frac{0.086}{5}\right]}$$

$$t = \frac{\ln[1.632]}{\ln[1.04 / 0.9828]}$$

$$t = \frac{\ln[1.632]}{\ln[1.058]} = 8.7$$

ดังนั้นจะใช้เวลา 8.7 ปี หรือ 9 ปี ที่การค้าสิ่งทอจะเข้าสู่ระบบการค้าเสรีโดยสมบูรณ์